

Den betydningsfulle tilknytningen

*En kvalitativ dokumentanalyse av
fylkesnemndsvedtak om
omsorgsovertakelse av små barn henhold til
§4-12*

Ane Mundal Hansen



MASTEROPPGAVE

Master i barnevern

Høst 2019

Det psykologiske fakultet

HEMIL - senteret

Forfatter: Ane Mundal Hansen

Veiledere: Milfrid Tonheim og Ragnhild Hollekim

Kjære barn, nå ble det en gang til
at jeg ikke prøvde nok å se din verden
slik den oppleves for deg, det er det jeg gjerne vil

(Børge Ravndal, 2019, med tillatelse

Forord

Arbeidet med masterprosjektet har vært en lang, lærerik og tidvis frustrerende prosess, og noe alle som har muligheten burde gjøre på et tidspunkt i livet – man lærer mye om seg selv på veien til mål. Ideen til prosjektets tema stammer fra min bakgrunn som barnehagelærer og interessen jeg har utviklet for tilknytningens betydning gjennom mitt utdanningsforløp og arbeidserfaring med små barn. Arbeidet med prosjektet har gitt meg mulighet til å sette tilknytning i sammenheng med barnevern, og fordype meg videre i et aktuelt og viktig tema. Veien har vært lang og omfattende, og det er med stolthet og takknemlighet jeg kan si at jeg omsider er i mål.

Uten konstruktiv og kritisk veiledning hadde ikke dette prosjektet eksistert, en stor takk til mine veiledere innledningsvis, underveis og avslutningsvis i prosessen: Milfrid Tonheim og Ragnhild Hollekim. Videre ønsker jeg å takke Annie, Henrik og Beate for kontinuerlig oppmuntring og tiltro, og uvurderlig korrekturlesning. Takk også til min kjære Fredrik for all støtte og tålmodighet gjennom mitt noen ganger tilsynelatende uendelige utdanningsforløp, nå kan hverdagen endelig begynne for alvor.

Sammendrag

Formålet med denne studien er å undersøke hva tilknytning betyr i vurdering av omsorgsovertakelse og hvilke vurderinger som gjøres i forbindelse med eventuell skade ved brudd i barnets relasjon til nære andre. Denne studien kan bidra til økt kunnskap omkring tema tilknytningens betydning i saker om omsorgsovertakelse jf. barnevernloven §4-12, for små barn.

Metoden som er benyttet i denne studien er kvalitativ dokumentanalyse på et utvalg av 14 vedtak om omsorgsovertakelse i henhold til §4-12 fra Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, hvor fylkesnemndas slutninger er fokus for analyse. Analytisk tilnærming for studien er tematisk analyse.

Studiens funn viser et vesentlig fokus på tilknytning eller tilknytningsrelaterede begreper i de fleste av studiens slutninger. Tilknytning fremkommer i stor grad i sammenheng med barnets omsorgs-og utviklingsbehov som også er tildelt vesentlig plass i vurderingene. Videre viser funnene at det i liten grad foreligger problematisering i forhold skade ved brudd i relasjon til nære andre, og særlig brudd med biologiske foreldre er gitt liten plass fylkesnemndas vurderinger i denne studien. Disse funnene kan bidra til økt bevissthet knyttet til tilknytningens betydning i saker om omsorgsovertakelse og en indikasjon på hvilke vurderinger som i dag gjøres i forbindelse med brudd i relasjon mellom små barn og nære andre.

Nøkkelord: Tilknytning, omsorgsovertakelse, beslutning, barnevern, fylkesnemnda, dokumentanalyse

Abstract

The study's purpose is to investigate how attachment is understood by the Norwegian county social welfare board in cases of care-order and furthermore how potential damage of removal from close relations is emphasized in these decisions. The study can contribute to increased knowledge about the subject of attachment in cases of care-order.

The methodical approach for this study is qualitative document analysis on a selection of 14 decisions made by the Norwegian county social welfare board. Thematic analysis is the chosen method for analysis.

The study shows a considerable focus on attachment or attachment related terms in most of the decisions in the study. The children's developmental needs are also an important part of the decisions which is closely linked with attachment in the judgements which leads to the decision of care-order. Furthermore, the study finds that potential damage from removal from the child's significant others is given little space in the decisions, especially when it comes to biological parents. These findings can increase the awareness about the meaning and use of attachment in decisions of care order, and present an indication of which considerations that are made in decisions about care order for the youngest children today.

Keywords: Attachment, care order, decision, child welfare, The Norwegian county social welfare board, document analysis

Innholdsfortegnelse

Forord	IV
Sammendrag	V
Abstract	VI
1. Innledning	1
1.1.1 <i>Studiens tema og problemstilling</i>	1
1.1.2 <i>Studiens oppbygging</i>	3
2. Barnevernssystemet i Norge	3
2.1 <i>Barneverntjenesten og fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker</i>	3
2.2 <i>Omsorgsovertakelse §4-12</i>	5
2.3 <i>Barnets beste og det biologiske prinsipp</i>	7
2.4 <i>Fylkesnemndas vedtak og slutninger</i>	9
3. Relevant forskning	10
3.1 <i>Tilknytning og barns utvikling</i>	10
3.2 <i>Beslutninger i barnevernet</i>	14
4 Teoretisk forankring	16
4.1 <i>Den betydningsfulle tilknytningen</i>	17
4.2 <i>Tilknytningsatferd og kvalitet</i>	19
4.2.1 <i>Et system for tilknytning og omsorg</i>	19
4.2.2 <i>Tilknytningsmønstre</i>	21
4.2.3 <i>Indre arbeidsmodeller</i>	22
4.2.4 <i>Mentalisering</i>	23
4.3 <i>Kritiske røster</i>	23
4.4 <i>Oppsummering</i>	24
4.5 <i>Beslutningsteori</i>	24
5 Metode	27
5.1 <i>Vitenskapsteoretisk tilnærming</i>	27
5.2 <i>kvalitativ dokumentanalyse</i>	28
5.3 <i>Søk og utvelgelse</i>	30
5.4 <i>Tematisk analyse</i>	31
5.5 <i>Refleksivitet i forskningsarbeidet</i>	33
5.6 <i>Gyldighet, pålitelighet og overførbarhet</i>	34
5.7 <i>Forskningsetiske vurderinger</i>	36
6. Presentasjon av funn og drøfting	37
6.1 <i>Hva barnet trenger</i>	39
6.1.2 <i>Stabilitet, trygghet og forutsigbarhet</i>	39
6.1.3 <i>Emosjonell omsorg</i>	40
6.1.4 <i>Brudd i relasjoner</i>	42
6.1.5 <i>Drøfting</i>	44
6.2 <i>Beskrivelser av barnets atferd</i>	46
6.2.1 <i>Overfor biologiske foreldre</i>	46
6.2.2 <i>Overfor betydningsfulle andre</i>	47
6.2.3 <i>Drøfting</i>	48

6.3 Overordnede prinsipper	49
6.3.1 Barnets beste	49
6.3.2 Det biologiske prinsipp	50
6.3.3 Drøfting	52
6.4 Tilknytningsbegreper	54
6.4.1 Sensitivitet	54
6.4.2 Inntoning	55
6.4.3 Mentalisering	56
6.4.4 Regulering	57
6.4.5 Trygg base	58
6.4.6 Drøfting	59
6.5 Beskrivelser av barnets signaler	60
6.5.1 Unnvikende atferd	60
6.5.2 Desorganisert atferd	61
6.5.3 Andre signaler hos barnet	63
6.5.4 Drøfting	64
7. Oppsummering og konklusjon	66
8.1 Oppsummering	66
8.2 Studiens begrensninger	67
8.3 Videre forskning	67
Litteraturliste	68

1. Innledning

1.1.1 Studiens tema og problemstilling

Denne studien tar for seg beslutninger om omsorgsovertakelse for de yngste barna med hovedfokus på forståelsen av tilknytningens betydning når slike vedtak skal fattes.

Tilknytning er et vidt begrep som tillegges stor betydning for barns omsorgsbehov og utvikling. Det er først de senere årene og etter 1980 at utviklingspsykologien anerkjenner implikasjonene knyttet til tilknytningsteori, og viktige frontfigurer for denne har vært John Bowlby (1969) og Mary Ainsworth (1979). Tidligere så man ikke i samme grad sammenhengen mellom betydningen av tilknytningskvalitet de første årene, de svært individuelle forskjellene knyttet til dette og hvordan dette kunne påvirke barnet videre i livet. (Brandtzæg, Smith & Torsteinson, 2011). Kvellø (2012) trekker frem tilknytning som et universelt fenomen som er anerkjent innenfor flere fagfelt. Dette fordi det gjør seg gjeldende gjennom hele livet og spiller en rolle innenfor sentrale utviklingsprosesser, både når det gjelder normal -og skjevutvikling, noe som legger viktige føringer for iverksettelsen av hjelpe -og omsorgstiltak i barnevernsammenheng. I NOU 2012:5 understrekes betydningen av tilknytning og den tidlige relasjonsbyggingen som grunnleggende faktorer for barns utvikling og legger til grunn at tilknytningskvalitet bør være et viktig vurderingsgrunnlag i barnevernsarbeid. Dette knyttes opp mot forskning innenfor nevropsykologi og nevro -biologi som omhandler hvordan hjernen påvirkes når barn over tid utsettes for alvorlig stress i sine omgivelser (Braarud & Nordanger, 2011, ref. i NOU 2012:5). Basert på forskning om tilknytning og utviklingspsykologi legger utvalget til grunn at det tidlige samspillet mellom barn og nærmeste omsorgspersoner er av så avgjørende betydning for barnets utvikling at dette bør utgjøre avgjørende faktorer knyttet til beslutninger i barnevernsammenheng.

Det biologiske prinsipp er grunnleggende i vårt samfunn og dreier seg om barnets rett til å vokse opp med sine biologiske foreldre. Prinsippet har de siste årene vært gjenstand for gjennomgang og diskusjon bla av Raundalen-utvalget (NOU 2012:5), og i kjølvannet av deres rapport av blant andre Bunkholdt (2013) og Brynildsrud (2016). Samtidig ser vi i 2019 et stort fokus på praksis i norsk barnevern med 23 klagesaker mot Norge i Den europeiske menneskerettighetsdomstol (heretter EMD). «Lobben-saken» er en av disse sakene og har den siste tid fått mye medieoppmerksomhet etter at Norge ble felt for og i denne saken ha krenket retten til familieliv. Selv om saken i dag dreier seg om tvangsadopsjon, er den et eksempel på

en sak hvor det tidlig i barnets liv ble fattet beslutning om vedtak om omsorgsovertakelse og barnet ble flyttet i fosterhjem. Saken er relevant for denne studien fordi den kritiseres for å ikke ha tatt hensyn til barnets biologiske familie i spørsmålet om barnets beste.

Statistikk om barnevern viser at det per 31.12.2018 var 8868 barn med plasseringstiltak i form av omsorgstiltak i Norge (SSB.no). Tall hentet fra Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (heretter Bufdir) tilsier at 1354 barn hadde vedtak om omsorgsovertakelse i henhold til §4-12 i 2017, og 860 i 2018. Det påpekes i den forbindelse at hovedmajoriteten av barn under barnevernets omsorg dreier seg om barn i ungdomsalder, men at de fleste omsorgsovertakelser finner sted når barna er små. Dette skyldes ikke at det forekommer flere omsorgsovertakelser blant ungdom, men at omsorgsovertakelser ofte er langvarig og barna blir under barnevernets omsorg gjennom flere år (Barne- ungdoms-og familiedirektoratet). Disse tallene viser en nedgang i antall vedtak om omsorgsovertakelse fra 2017-2018, men en stor del av disse finner altså sted når barna er små. En finner imidlertid lite forskning knyttet til omsorgsovertakelse av sped -og småbarn, med fokus på betydningen av tilknytning i denne sammenheng. Jeg ønsker med denne studien å belyse dette temaet gjennom å studere forståelsen av tilknytningens betydning i vurderinger om omsorgsovertakelse i henhold til §4-12 i fylkesnemnda. Studiens problemstilling lyder dermed som følger:

- *Hva betyr tilknytning i fylkesnemndas slutninger og hvilke vurderinger gjøres med hensyn til skade ved brudd i relasjonen til nære andre i saker om omsorgsovertakelse i henhold til Lov om barneverntjenester §4-12*

For å kunne besvare denne problemstillingen skal jeg gjennomføre en dokumentanalyse på 14 vedtak om omsorgsovertakelse gjort av fylkesnemnda. Jeg har formulert følgende underspørsmål:

-Hvordan beskrives barnets omsorgsbehov med fokus på foreldre/barn relasjonen?

-Hva trenger disse barna fra nære andre?

-Hvordan forstås begreper om tilknytning i fylkesnemndas slutninger?

-Hvilke vurderinger gjøres i forhold til det biologiske prinsipp i §4-12 saker?

-Hvilke vurderinger gjøres i forhold til skade ved brudd i relasjonen med biologiske foreldre/ betydningsfulle omsorgspersoner?

1.1.2 Studiens oppbygging

Videre vil jeg i kapittel 2 gjøre rede for aktuell bakgrunnsinformasjon knyttet til barnevern, fylkesnemnda og omsorgsovertakelse, med hovedfokus på de to sistnevnte da disse er mest relevant for studiens tema. I tillegg vil jeg her gjøre rede for de overordnede prinsippene: *barnets beste* og *det biologiske prinsipp*. I kapittel 3 belyses tidligere forskning som er relevant for denne studien. Kapittel 4 består av studiens teoretiske forankring, og kapittel 5 beskriver studiens metodiske fremgangsmåte. I kapittel 6 presenteres studiens funn og drøftingen av disse. Oppsummering og konklusjon følger i kapittel 7.

2. Barnevernssystemet i Norge

2.1 Barneverntjenesten og fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker

Barne -og likestillingsdepartementet sitter med det overordnede ansvaret for barnevernet i Norge. Dette innebærer ansvaret for at barnevernloven forvaltes riktig og for hvordan barnevernstjenestene i Norge skal drives (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Barnevernstjenesten skal alltid handle med barnets beste som retningsførende, noe som tidvis ikke stemmer overens med foreldrenes oppfatning (Bufdir.no).

I Barnevernloven fra 1953 var avgjørelser i saker om tvang lagt til den kommunale barnevernnemnda. Denne ordningen ble senere gjenstand for kritikk med den begrunnelse at den medførte mangelfull rettsikkerhet for de involverte parter (Høyland, 2003).

Barnevernnemnda hadde ansvar for både iverksettelsen av hjelpetiltak og tvangstiltak i en og samme familie og fikk dermed en motstridene rolle. I tillegg til dette fremstod det som uheldig at i små kommuner kunne denne ordningen føre til at detaljer i saken kom andre for øre, da medlemmene i barnevernsnemnda også var innbyggere i kommunen (Høyland, 2003).

For å unngå dette, og for å sikre rettsikkerheten til barn og foreldre, ble det innført et nytt forvaltningsorgan for behandlingen av tvangssaker, som trådte i kraft 1. januar 1993 i forbindelse med iverksettelsen av ny barnevernlov; Lov om barneverntjenester (barnevernloven, 1992). Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker (heretter kalt fylkesnemnda) er første behandlingsinstans for tvangssaker i barnevernet.

Fylkesnemnda er et uavhengig domstollignende organ som tar for seg et lite utvalg av saker, hovedsakelig tvangssaker innenfor barnevern. Alle beslutninger som innebærer tvang, slik som er tilfellet ved omsorgsovertakelser som er aktuelt for denne studien, vurderes og besluttes i fylkesnemnda (Skivenes & Tonheim, 2017). Fra 1. januar 2008 ble saksbehandlingsreglene for fylkesnemnda nedfelt i barnevernloven kapittel 7, hvorpå den gikk fra å hete Fylkesnemnda for sosiale saker, til Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Dette med bakgrunn i at saker om barnevern utgjør en stor del av sakene som behandles i fylkesnemnda (Ofstad & Skar, 2015). Dette innebar også en omarbeiding av mer detaljerte regler for saksbehandling enn tidligere, med større vekt på saksforberedelse og kortere forhandlingsmøte (Ofstad & Skar, 2015).

I Norge har vi 12 fylkesnemnder, hvor enkelte omfatter flere fylker (eksempelvis Hordaland og Sogn og Fjordane). Fylkesnemnda består av nemndsleder som er jurist og som leder saksbehandlingsprosessen. Videre er et fagkyndig medlem som innehar faglig kompetanse som eksempelvis psykolog, sosionom eller barnevernspedagog. I den vanligste sammensetningen er det også et alminnelig medlem (også kalt legmedlem) hvis oppgave er å benytte egen erfaring og fornuft i forhold til hvorvidt lovgivningene er oppfylt (Fylkesnemndene.no). Den vanligste sammensetningen består av én fylkesnemndsleder, ett fagkyndig medlem, og ett legmedlem fra det alminnelige utvalget. I saker som fremstår som særs kompliserte, kan utvalget om nødvendig utvides til fem medlemmer som innbefatter to fagkyndige medlemmer og to legmedlemmer i tillegg til nemndsleder. Et tredje alternativ som kan forekomme i mindre komplekse saker, er at nemndslederen foretar beslutningene på egen hånd (Skivenes & Tonheim, 2017).

Det er på barnevernstjenestens initiativ det legges frem forslag om saker som skal behandles i fylkesnemnda. Barneverntjenesten har også ansvar for forarbeidet i sakene i form av utredning og avgjørelsesgrunnlag (Ofstad & Skar, 2015). Videre involverte i en sak for fylkesnemnda er den private part som i barnevernssaker typisk sett vil være foreldre. Både

offentlig og privat part vil som regel gi forklaring i forhandlingsmøte i saken. De prosessfullmektige er advokater som representerer offentlig eller privat part. En sakkyndig utreder kan utnevnes for å foreta en utredning av barnets omsorgsbehov og foreldrenes omsorgskompetanse. Dette vil som regel dreie seg om en psykolog eller en psykiater. Denne kan være utnevnt av kommunen, fylkesnemnda eller den private part med instruks om hva som skal utredes. Rapporten fra den sakkyndige blir en del av beslutningsgrunnlaget for fylkesnemnda i saken. (Fylkesnemndene.no). Saksgangen starter når fylkesnemnda mottar begjæring om tiltak. Nemndsleder gjør en rekke forberedelser som innebærer å fastsette nemndas sammensetning basert på informasjon om forhold i saken, om det skal holdes forhandlingsmøte eller andre møter, om det er behov for mer informasjon i saken og innsendelsen av denne, samt hvorvidt det skal oppnevnes talsperson for barnet (Ofstad & Skar, 2015). Hensikten med disse forberedelsene er at den faktiske behandlingen av saken skal kunne dreie seg om de forhold som er av betydning for å kunne fatte en beslutning (Ofstad & Skar, 2015). Det foreligger noen hovedprinsipper for saksbehandlingen i fylkesnemnda. Disse innebærer at saksbehandlingen skal være betryggende, rask og tillitsskapende. Dette betyr i praksis at nemnda må sikre at det er tilstrekkelig informasjon til å utgjøre et avgjørelsesgrunnlag i saken, at alle partene i saken skal bli hørt og behandlet likt og at det foreligger begrunnelser for beslutninger som fattes i saken (Ofstad & Skar, 2015).

2.2 Omsorgsovertakelse §4-12

For å kunne øke forståelsen om omstendighetene rundt en omsorgsovertakelse, fremstår det som hensiktsmessig å inneha en viss kunnskap om saksgangen i barneverntjenesten som leder frem til en omsorgsovertakelse. Da denne studien har fylkesnemndas vedtak og beslutninger i saker om omsorgsovertakelse som hovedfokus vil jeg kun kort redegjøre for denne saksgangen her.

Melding om bekymring til barnevernet vil alltid, uavhengig av hvem som melder, medføre en forpliktelse fra barnevernstjenesten om å foreta en gjennomgang, eventuelt og en undersøkelse (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Denne plikten er hjemlet i barnevernloven § 4-2; "Barneverntjenesten skal snarest, og senest innen en uke, gjennomgå innkomne meldinger og vurdere om meldingen og vurdere om meldingen skal følges opp med undersøkelser etter §4-3" (Barne- og likestillingsdepartementet, 2018). Fremstår meldingen som ubegrunnet, vil

barneverntjenesten henlegge den. Fremstår den derimot reell, må det foretas en vurdering av risikoen barnet befinner seg i. Dersom det dreier seg om en situasjon som medfølger fare for barnet, vil dette kreve en umiddelbar reaksjon med hensyn til å sette inn tiltak og i noen tilfeller akutttiltak (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Det vises til slike tilfeller i barnevernloven §4-6; "(...) er det fare for at et barn blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet, kan barnevernadministrasjonens leder eller påtalemyndigheten uten samtykke fra foreldrene umiddelbart treffe midlertidig vedtak om å plassere barnet utenfor hjemmet" (Barne- og likestillingsdepartementet, 2018).

Barnevernloven §4-12 viser til kriteriene for å overta omsorgen for et barn, og disse bygger i følge Stenwig & Tjomsland (2003) på visse elementer fra den tidligere barnevernloven fra 1953. Loven gjør rede for ulike situasjoner; situasjoner hvor barnet lever under skadelige omgivelser, og situasjoner der barnets nåværende situasjon fremstår som mer tilfredsstillende, men som likevel kan gjøre barnet skadelidende på sikt (Stenwig & Tjomsland, 2003).

Barnevernloven §4-12 består av flere vilkår gitt ved bokstavene a-d i første ledd hvorav en av disse må være oppfylt for at forslag om omsorgsovertakelse kan fremmes. Jeg gjengir her de punktene som er relevant for denne studien:

a) Dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorgen barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling.

d) Dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet.

(Barne- og likestillingsdepartementet, 2018)

Andre ledd i §4-12 legger begrensinger for første ledd ved bestemmelsen om at situasjonen i første omgang skal forsøkes å avhjelpes med hjelpetiltak eller mindre inngripende tiltak jf.

Barnevernloven § 4-4. Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og FNs barnekonvensjon setter også visse begrensinger ved at disse har forrang foran norske lover og dermed begrenser myndighetenes mulighet til å gripe inn i borgernes familieliv (Fylkesnemndene.no)

2.3 Barnets beste og det biologiske prinsipp

Hensynet til barnets beste fremkommer i barnevernloven §4-1 og har også en betydningsfull plass i Barnekonvensjonen art. 3, som understreker at: “Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn” (Haugli, 2016, s. 51). Haugli trekker frem formuleringen «alle handlinger som berører barn», og utdyper betydningen med at det dermed ikke foreligger noen begrensning i forhold til et enkelt barns situasjon, men innbefatter; “alle former for beslutninger, faktiske handlinger, atferd, forslag, fremgangsmåter, tjenester, og andre tiltak” (Haugli, 2016, s. 54). Det pekes videre på at denne rettigheten innebærer at barnets beste skal vektes som grunnleggende i forhold til andre hensyn når avgjørelser skal foretas. Den er også gjenstand for et tolkningsprinsipp noe som innebærer at dersom ulike tolkninger forekommer er det den tolkingen som på best mulig måte ivaretar barnets beste som skal benyttes (Haugli, 2016).

Det biologiske prinsipp fremstår som en grunnleggende verdi i dagens samfunn. Det er også ett av flere juridiske prinsipper barnevernloven er forankret i. De biologiske båndene mellom foreldre og barn innebærer en respekt for familielivet, og barnevernssaker har som utgangspunkt at barnet, i den grad det er mulig, skal kunne vokse opp med sine foreldre (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Det legger med andre ord vekt på betydningen av relasjonen mellom barnet og dets biologiske opphav (Vetlesen, 2012).

Raundalenutvalget som gjennomførte en utredning av det biologiske prinsipp i barnevernet viser til to viktige forhold ved det prinsippet i barnevernsammenheng;

«Dels den samfunnsordningen at barn i utgangspunktet skal vokse opp hos sine biologiske foreldre og at det offentliges ansvar dermed er subsidiært, og dels at kontakten mellom barnet og foreldrene også om barnet ikke kan bo sammen med foreldrene» NOU 2012:5.

Denne todelingen av prinsippet innebærer at en vurdering knyttet til det biologiske prinsipp skal forekomme både i vurderingen av omsorgsovertakelse og i vurderingen av samvær etter

omsorgsovertakelse er besluttet. I tråd med studiens forskningsspørsmål er dette noe jeg vil se etter i fylkesnemndas slutninger.

Vetlesen (2012) viser til blant annet til Raundalenuutvalgets rapport og at dersom begrepet «prinsipp» skal tolkes som retningsførende, innebærer dette at en plassering av barnet utenfor hjemmet må fremstå som mer hensiktsmessig for barnets utvikling enn det å vokse opp hos sine biologiske foreldre. Det er dermed alternativene til å vokse opp med biologiske foreldre som må legitimeres fremfor «normen». Han påpeker videre at ifølge moderne tilknytningsteori knytter barnet seg til de menneskene det omgås og vokser opp med, uavhengig av de biologiske båndene, og dermed også uavhengig av «normen». Dette fordi det er kvaliteten på relasjonene som viser seg betydningsfull for barnets evne til tilknytning, og det er ifølge Vetlesen (2012) barnets opplevelse av denne kvaliteten som må være tungtveiende i en vurdering. Dersom barnets opplevelse skal være retningsførende innebærer dette en likestilling av biologiske foreldre og adoptivforeldre fordi det er omsorgskvaliteten disse evner å gi overfor barnet som blir den avgjørende faktor (Vetlesen, 2012).

En vurdering av barnets opplevelse av omsorgskvalitet kan fremstå som utfordrende i saker om omsorgsovertakelse av barn mellom 0-3 år, da barnet vanskelig kan gjøre rede for sin opplevelse av denne kvaliteten i den alderen. Barnevernlovens Forskrift om medvirkning og tillitsperson § 6, sier: “(...) det skal legges særskilt vekt på at muligheten til å medvirke blir gjennomført for barn som har problemer med å forstå og få uttrykt sine synspunkter i beslutningsprosesser” (Barne- og likestillingsdepartementet, 2014). Små barn gir derimot uttrykk for sine behov på flere andre måter, gjennom atferd og signaler til omverdenen. Beskrivelser av denne type signaler vil også kunne si noe om barnets tilknytning og er derfor noe jeg vil se etter i fylkesnemndas slutninger.

Det biologiske prinsipp er ofte gjenstand for diskusjon på lik linje med prinsippet om barnets beste (Barnevernloven §4-1), og hvorvidt det sammenfaller at det er til barnets beste å vokse opp med sine biologiske foreldre. Dette kan ha sammenheng med at beslutninger hvor disse prinsippene er involvert ofte dreier seg om skjønnsmessige vurderinger hvor mange kan si seg uenig. I Raundalenuutvalgets rapport anbefales det innføring av et nytt prinsipp fremfor det biologiske prinsipp; prinsippet for utviklingsfremmende tilknytning. Dette i sammenheng med omsorgsovertakelse. Utvalget setter spørsmålsteget om terskelen for omsorgsovertakelse er for høy og har utviklet tre faktorer de mener bør inngå i vurderingen:

Faktor a: Om tilknytnings- og relasjonskvaliteten mellom omsorgspersonene og barnet er utviklingsstøttene eller ikke.

Faktor b: alvorlighetsgraden og stabilitet av omsorgssvikt (forsømmelser, manglende behandling eller opplæring, mishandling eller overgrep)

Faktor c: om omsorgspersonens egenskaper (psykisk utviklingshemming, psykisk sykdom, rus) er av varig eller forbigående karakter. NOU 2012:5

Utvalget tar også opp fylkesnemnda som beslutningsorgan og viser til at det på grunnlag av det som betegnes som økt saksinnang og omfattende utfordringer knyttet til det barnevernfaglige området generelt, i tillegg nyere forskning, finnes et økende behov for spesialisert kompetanse, noe som også gjør seg gjeldene for det juridiske. Utvalget presenterer forslag om opprettelse av «family court» eller en familieretts-ordning som erstatning for dagens fylkesnemnd. Det understrekes at utvalget vurderer fylkesnemnda som kompetent, men at det kan være hensiktsmessig med en samlet domstol med spesialisert kompetanse for barne- og familierelaterte saker. (NOU 2012:5).

2.4 Fylkesnemndas vedtak og slutninger

Det foreligger visse krav for hva fylkesnemndas vedtak skal inneholde under regler for saksbehandling i fylkesnemnda, barnevernloven kapittel 7. Vedtakene skal være skriftlig og underskrevet av alle nemndas medlemmer. Hvorvidt vedtaket er enstemmig eller ikke skal komme frem, og dersom det ikke er tilfelle skal det opplyses om hvem som ikke er enig og hva uenigheten gjelder (Ofstad & Skar, 2015). Vedtaket skal inneholde fremstilling av saken, de ulike partenes påstander og grunnlaget for disse, i tillegg til fylkesnemndas vurdering. I saksfremstillingen skal det fremkomme hva som utgjør det rettslige utgangspunktet for tvisten i saken. Videre skal det inngå en slutning som redegjør for resultatet av de beslutningene som fattes i vedtaket (Ofstad & Skar, 2015). Slutningene er bygget opp på den måten at det først redegjøres for fylkesnemndas vurdering av saken. Dette innebærer som regel det rettslige grunnlaget for en omsorgsovertakelse jf. barnevernloven §4-12 i tillegg til at benevnningen av Det biologiske prinsipp og barnets beste ofte fremkommer her. Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (heretter EMK) artikkel 8 om retten til familieliv nevnes også som regel her. Videre gjøres det rede for barnets omsorgsbehov og foreldrenes omsorgskompetanse gjennom uttalelser og observasjoner fra involverte parter i saken. Foreldrenes omsorgskompetanse og andre relevante forhold ved foreldrene nevnes også. I

denne delen fremkommer den informasjonen som har vært mest betydningsfull i beslutningsfattingen. Konklusjonen av denne delen er at omsorgsovertakelse anses som nødvendig. Videre vurderes plassering av barnet etter omsorgsovertakelse. I alle studiens slutninger fastsettes det at barnet skal plasseres i fosterhjem. Etter plassering vurderes det om, og i hvilken grad foreldrene skal innvilges samvær med barnet og hvorvidt dette skal foregå ved tilsyn. Avslutningsvis er det en punktvis oppsummering av hva som er vedtatt i saken i forhold til omsorgsovertakelse, plassering, samvær og tilsyn.

3. Relevant forskning

I dette kapitlet vil jeg presentere tidligere relevant empirisk forskning for min studie. Jeg har ikke funnet forskning med helt samme fokus som jeg har for min studie, men med relevante tema og funn som allikevel gjør seg gjeldende for dette prosjektet. Forskningen jeg presenterer vil fokusere på tilknytningens betydning for barns utvikling samt hvilke følger det kan få for utviklingen for de yngste barna som lever med eller har opplevd omsorgssvikt. Videre har jeg også valgt å fokusere på forskning knyttet til det å fatte beslutninger om omsorgsovertakelse.

3.1 Tilknytning og barns utvikling

Braarud & Nordanger (2011) viser i sin artikkel til at dagens utviklingspsykologiske felt innebærer det de betegner som et dyadisk psykobiologisk perspektiv der barnets sosiale og emosjonelle funksjoner og nevralt utvikling forstås i lys av kvaliteten på relasjonen mellom barnet og dets omsorgspersoner. Artikkelen baserer seg på tidligere forskning og hevder at man ved hjelp av nyere forskning finner økt kunnskap knyttet til utviklingspsykologi og traumepsykologi i sammenheng med konsekvensene av traumatiske barndomsopplevelser i form av alvorlig omsorgssvikt. Det vises til en betydningsfull konsekvens i form av dysregulering av affekt som følge av negative samspillserfaringer i sammenheng med mangel på positive samspillserfaringer (Braarud & Nordanger, 2011). Det vises videre til tidligere forskning av Braarud (2009) og understrekes at spedbarnsalderen er sårbar fordi barnet skal knytte seg til sine nærmeste omsorgspersoner samtidig som at nerve -og atferdssystemet er i

stadig utvikling disse første årene. Tilknytning, sosialt samspill og utviklingen av selvregulering er begreper som trekkes frem i denne sammenhengen fordi disse henger sammen med og påvirkes av barnets samspillserfaringer. Disse samspillserfaringene danner grunnlag for barnets dannelse av indre arbeidsmodeller. Det vises også til «Still Face-eksperimentet» og barnets naturlige reaksjoner i møtet med dette som innebærer barnets forsøk på å få respons fra omsorgspersonen som når ikke resultatgivende følges av overveldende motstridende følelser hos barnet. I den sammenhengen henvises det til tidligere forskning som peker på at; “allerede hos spedbarn som har erfart omsorgsgiver som skremmende, redd og desorganisert i samspillet, ser man ofte det som kalles desorganisert eller desorientert tilknytning” (Main & Solomon, 1990, i Braarud & Nordanger, 2011, s. 971). Funnene belyser betydningen av tidlig intervensjon og bevissthet i forhold til økt kompetanse knyttet til tiltak og behandling som kan bidra til å styrke selv -og affektreguleringen i håndteringen av barn som har vært utsatt for komplekse traumer.

Kvello (2012) belyser i sin teoretiske artikkel nyere forskning i tilknytningsteorien og de konsekvensene disse får for barnevernsarbeid. Artikkelenes første del er det Kvello beskriver som en oppsummering av tilknytningsteorien; det er i artikkelenes andre del at det vises til ny forskning og dens implikasjoner. Jeg vil her fokusere på artikkelenes andre del. Under overskriften «Å predikere ut fra tilknytning» peker Kvello på at tilknytningen i tidligere forskning regnes som en prediktor for den psykiske og sosiale utviklingen. De som har opplevd en trygg tilknytning har, i følge Kvello, lavere risiko for å utvikle psykiske lidelser enn de som har opplevd en utrygg tilknytning. Det vises videre til at mer alvorlige tilknytningsformer som A -og C tilsier en økt risiko for utvikling av problemer, men mennesker som har opplevd tilknytningsformen D (desorientert eller desorganisert) vurderes i høy risiko for utviklingen av psykiske vansker og sosial mistilpasning. Det påpekes imidlertid at dette ikke nødvendigvis dreier seg utelukkende om tilknytningen, men at denne kan fortelle noe om sårbarheten som ligger til grunn. Videre vises det til forskning om signalatferd og tilknytningsatferd. Det hevdes at mennesker med utrygg tilknytning er de som mest sannsynlig uttrykker villendene signaler. Det pekes på utrygg tilknytning og psykiske lidelser hos barn og foreldre tilknyttet barnevernet, og at det som barnevernansatt er viktig å kunne indentifisere disse fordi det kan være bakgrunnen for at barnet uttrykker villedende signaler for sine omgivelser (Kristofersen, 2005 i Kvello, 2012). Videre påpekes det i artikkelen at hvor tilknytningskvaliteten tidligere har blitt vurdert som livsvarig er det nå i større grad fokus på betydningen av intervensjoner ofte i form av opplæring og hvordan det kan ha en

positiv effekt på tilknytningskvaliteten. Det påpekes at det er behov til mer dokumentasjon, men at det som foreligger gir grunn til optimisme og det vises i den sammenheng til forskning som omhandler hva som kan hjelpe barn med utrygg tilknytning for å bli tryggere (Bernard et al., 2012, Hoffmann et al., 2006 i Kvello, 2012). Avslutningsvis understrekes viktigheten av at barnevernsansatte er oppdatert på forskning om tilknytning, men at en som fagperson, med det store fokus og aktualitet tilknytningsteori og forskning i dag har, må kunne være kritisk til hvordan dette anvendes (Kvello, 2012).

Braarud (2012) benytter ulike teoretiske perspektiver og teorier som ramme til en oversikt over det som betegnes som utviklingsprosesser og utviklingstema for barn mellom 0-4 år. Det vises til forskjellige teoretiske perspektiver for å belyse årsaker til normalutvikling og skjevutvikling, med hovedfokus på barnets utvikling de første leveårene. I tillegg vises det også til forskning og ulike studier som omhandler påvirkningsfaktorer knyttet til tilknytning til nye omsorgspersoner, kompensierende tiltak og barnets videre utvikling. Braarud (2012) peker på at barnets første leveår er en betydningsfull tid, da barnet danner relasjoner med sine omsorgspersoner, og starter utviklingsprosessen med å regulere egne følelser og atferd. Hun viser i denne sammenheng til transaksjonsmodellen og hvordan denne gjenspeiler den gjensidige interaksjonen mellom spedbarnet og nærmeste omsorgsperson og hvordan barnet påvirkes av sine omsorgsopplevelser og stimuli. Dersom barnet opplever generelt gjennomgående stabil omsorg vil ikke en traumatisk opplevelse nødvendigvis få så store konsekvenser for utviklingen. Opplever barnet derimot gjennomgående uregelmessig og uforutsigbar omsorgsattferd vil en traumatisk opplevelse utgjøre en vesentlig større risikofaktor for barnets utvikling (Braarud, 2012). De første månedene trekkes frem som betydningsfulle hvor barnet tar initiativ til blant annet ansikt –til -ansiktsamspill og det vises til at to-fire måneders alderen blir omtalt som den mest sosiale perioden i livet (Murray, 1998; Stern, 2003 i Braarud, 2012). Selv om disse samspillene tidvis kan oppleves som det som betegnes som desynkroniserte for barnet vil de allikevel ha en utviklingsfremmende effekt ved at barnet lærer å danne nye strategier for å forbedre relasjonen. Dersom dette foregår i ellers normale omsorgsomgivelser vil det kunne bidra til å lære barnet å håndtere mellommenneskelige utfordringer. Dette skjer i sammenheng med det første biososiale atferdskiftet hvor organisering av atferd og læring er i utvikling i barnets hjerne. (Smith & Ulvund, 2004 i Braarud, 2012). Det andre sosiale atferdskiftet finner sted litt senere, når barnet er mellom åtte og ti måneder. Kjennetegn er barnets økte utvikling motorisk som gir

det mulighet til å utforske verden mer enn før og en økende vilje til å følge og dele interessen for ting med de rundt seg (Smith & Ulvund, Beebe et al. i Braarud, 2012). Det tredje atferdskifte forekommer når barnet er omkring 18 måneder og kjennetegnes av ytterligere koordinering av motoriske ferdigheter og evne til å inngå i symbollek. På dette tidspunktet har alle delene av hjernen samme modningsnivå. Ved tre-års alderen starter barnets interesse for å leke med andre for alvor (Smith & Ulvund, 2004 i Braarud, 2012). Det henvises til (Mundy & Van Hecke (2008) og betydningen av å rose barnets mestring i de ulike sosiale utviklingsområdene. Videre vises det til ulike klassifiseringer av tilknytning og hvordan barnets utvikling av andre sosiale ferdigheter skjer parallelt med utviklingen av tilknytning (Howes & Spieker, 2008 i Braarud, 2012). I hvilken grad barnet får en trygg tilknytning er avhengig av omsorgspersonenes tilgjengelighet og omsorgskvalitet og de erfaringer barnet gjør seg knyttet til dette. En slik sensitivitet hos omsorgspersonene omfatter også å kunne tilpasse seg de sosiale utviklingsprosessene som skjer hos barnet, og støtte barnet i sin løsning av aldersrelaterte oppgaver (Braarud, 2012). Braarud (2012) viser til at tilknytningen har størst biologisk betydning for barnets første levetid, og det er helt i starten av livet, ved seks-måneders alderen at barnet knytter seg til sine spesifikke omsorgspersoner. Blir barnet flyttet bort eksempelvis i fosterhjem i denne perioden vil det medføre et brudd med det som betegnes som barnets nærmeste omsorgsgiver på den tiden hvor barnet er mest avhengig av disse (Braarud, 2012). Avhengig av om barnet har utviklet selektiv tilknytning vil dette kunne medføre større eller mindre grad av reaksjon hos barnet (Bolwby, 1969 i Braarud, 2012). Hvordan barnet gir uttrykk for slike reaksjoner kan variere, noe som kan gjøre det utfordrende for fosterforeldre å regulere barnet. I den sammenheng vises det til intervensjoner som er utviklet med tanke på at fosterforeldre skal kunne danne relasjon til barnet. Metoden som retter seg mot sped -og småbarn (ABC) fokuserer på omsorgsgivers evne til å lese barnets signaler og respondere på hensiktsmessige måter (Dozier et al. 2006, i Braarud, 2012). Effekten av slike intervensjoner er i følge Braarud ikke forsket på, men studier viser at barnets alder når omsorgsskifte forekommer er av betydning for utviklingen. Tidlige negative omsorgserfaringer kan omgjøres dersom barnet opplever stabil, trygg og tilpasset omsorg (Smith & Ulvund, 2004; Rutter, 1998, i Braarud, 2012).

Anke (2012) beskriver hvordan kvinner med alvorlig psykiske lidelser også blir mødre, og hvilke implikasjoner dette kan medføre for spedbarn, samspillet mellom mor og barn og mulig behandling. Dette er en fagartikkel som består av fire deler. Det gjøres rede for tidligere forskning knyttet til foreldres psykiske helse med særlig fokus på lidelsene schizofreni,

borderline personlighetsforstyrrelse og bipolar lidelse, og hvilken innvirkning dette har for spedbarn. I den sammenheng vises det til hvordan disse mødrene har vanskelig for å respondere sensitivt overfor barnet, i tillegg til det som betegnes som et atypisk og uorganisert reaksjonsmønster. Dette er faktorer som fører til problematikk i samspeillet mellom mor og barn, og som kan få forstyrrende virkning for barnets utvikling. Anke konkluderer med at behandlingsmessig er det viktig å starte tidlig, vise støtte til foreldrenes kompetanse i tillegg til å fokusere på foreldrenes emosjonelle tilgjengelighet i en eventuell terapeutisk intervensjon.

3.2 Beslutninger i barnevernet

Skivenes & Tonheim (2018) har gjennom en empirisk studie som en del av et større forskningsprosjekt, undersøkt hvorvidt et utvalg av medlemmer av rettslige instanser i USA (California), England; Finland og Norge, opplever at det er rom for forbedring i prosessen omkring beslutningsfattning i saker om omsorgsovertakelse. Funnene innebærer at respondentene fra California, England og Finland mente at forandringer innenfor egen organisasjon var nødvendig for å oppnå en forbedring, men også at forandringer trengtes på de ulike barnevernkontorene. To tredjedeler av respondentene i Norge var opptatt av forbedring knyttet til å forhindre forsinkelser i saksprosessen, og muliggjøre at alle deler av denne kan gjennomføres fortere (Skivenes & Tonheim, 2018). De ulike landene har imidlertid ulike tidsperspektiver å forholde seg til i denne sammenhengen; Norge og Finland har betraktelig mer tid til rådighet i prosedyrene enn USA (California), og betraktelig mindre i forhold til England, noe studien påpeker at må tas med i betraktning. Flere av respondentene opplevde begrensninger knyttet til tid og ressurser; de norske aller mest og de fra California var minst opptatt av dette. Forbedring av organiseringen av den rettslige prosessen er det hovedsakelig respondentene fra California som fokuserer på. Dette indikerer, ifølge studien, et behov for modernisering så vel som økt bruk av kompetanse fra eksperter på barns utvikling. Respondentene fra Norge var på andre enden av skalaen i denne sammenhengen, og uttrykte i liten grad dette som et behov for forbedring (Skivenes & Tonheim, 2018).

En studie fra 2017 har, som en del av samme forskningsprosjekt, gjennom en spørreundersøkelse undersøkt hvorvidt fagkyndige og legmedlemmer i fylkesnemnda opplever at de har nok tilgjengelig informasjon i sakene som skal besluttes. Videre

undersøkes det om de opplever å ha en likeverdig rolle i teamet av beslutningsfattere og om de opplever at argumentene deres, og de andre medlemmene blir hørt (Skivenes & Tonheim, 2017). Det hevdes at det finnes lite forskning på beslutningsfetting i Europa og USA, og at det samme gjelder for beslutningsfettingsprosessen i fylkesnemnda i Norge. Det innebærer at omtrent halvparten av respondentene opplevde å ikke å ha nok tid til å gjøre seg kjent med dokumentene i saken. På spørsmål om hvorvidt respondentene opplevde å ha nok tid til å høre alle sider av saken svarte flertallet at dette stort sett var tilfellet. Videre viser studiens funn at flertallet også opplevde at argumentene deres ble tatt på alvor av de andre beslutningsfatterne, inkludert dommeren. Resultatene viser imidlertid også at respondentene opplever at dommerens og de fagkyndiges argumenter veier tyngre enn legmedlemmenes, noe som av enkelte respondenter knyttes opp til erfaring og ekspertise. I forhold til om respondentene opplevde at de var likestilt de andre beslutningsfatterne svarte flertallet (7 av ti) av fagkyndige medlemmer at de var likestilt med dommeren, mens tre av ti mente at det samme gjaldt for legmedlemmene. Dette samsvarer med legmedlemmenes svar som viser at flertallet ikke opplever seg likestilt med dommeren og de fagkyndige i beslutningsprosessen. Hovedfunnet i studien er at legmedlemmene allikevel opplevde å være fornøyd med graden av deltakelse de har i fylkesnemnda. Funnene viser imidlertid også at medlemmene opplever at det eksisterer et hierarki hvor dommeren er øverst fulgt av de fagkyndige medlemmene og til slutt legmedlemmene.

Videre er det gjennomført en studie som tar for seg beslutningsprosesser i 4 ulike land; Norge, Finland, England og USA (California) (Berrick et al., 2015). Studien indikerer ganske stor grad av ulikhet i de skjønnsmessige vurderingene som gjøres av saksbehandlere i saker om omsorgsovertakelse i de ulike landene. Norge og Finland har flest likheter, men der en ser at Finlands system er preget av færre reguleringer, er det norske systemet strengere i forhold til tidsbestemmelser, fastsatte bestemmelser knyttet til hierarkiske beslutninger og, sammenlignet med Finland, mindre involvering av foreldre og barn i beslutningene. Det er likevel et system som gir saksbehandlere et visst spillerom i forhold til behandlingen av omsorgsovertakelser (Berrick et al., 2015). På andre enden av skalaen finner man USA og England. I California ser man i større grad regulerte forhold i form av statlig bestemte verktøy for beslutningstaking, og hvor foreldre og barn først og fremst opptrer som informanter fremfor aktive deltakere i beslutningene. Det engelske barnevernssystemet er enda mer regulert enn det i USA, med strenge retningslinjer og tidsbestemmelser. I motsetning til USA

innebærer imidlertid det engelske barnevernssystemet en stor grad av involvering av foreldre og barn i beslutninger om omsorgsovertakelser (Berrick et al., 2015). Hovedforskjellen finner man ifølge studien, ved å se på i hvilken grad saksbehandlerne i de ulike landene får spillerom til å foreta skjønnsmessige vurderinger. I USA og England jobber saksbehandlerne under strenge retningslinjer som gir lite rom for vurderinger av skjønnsmessig art. I Finland og Norge ser man derimot ut i fra studien at saksbehandlere står friere til å gjøre slike vurderinger.

4 Teoretisk forankring

I dette kapitlet vil jeg presentere relevant teori knyttet til oppgavens problemstilling. Innledningsvis presenterer jeg tilknytningsteori. Videre vil jeg belyse teori som omhandler

beslutningsfetting i barnevernsammenheng, nærmere bestemt i form av den økologiske beslutningsmodellen som er utviklet med tanke på dette.

4.1 Den betydningsfulle tilknytningen

Alle barn opplever å ha en tilknytning til sine omsorgspersoner. Forskjellen ligger i hvorvidt barnet får mulighet til å utvikle en trygg eller utrygg tilknytning. (Killén, 2017).

Barns tilknytning til sine nærmeste omsorgspersoner er et område som har vært gjenstand for omfattende forskning gjennom flere tiår. Tilknytning er et vidt begrep som omfatter mange faktorer, men en kan trygt påstå at det er bred enighet blant fagpersoner om at dersom et barn har mulighet og omstendigheter til å utvikle en trygg tilknytning til sine nærmeste omgivelser, er dette en positivt medvirkende faktor for både den sosiale og emosjonelle utviklingen.

Dersom dette ikke er tilfellet er det også enighet om at dette kan få følger for hvordan man tilknytter seg andre mennesker gjennom hele livsløpet. Det finnes mange årsaker til at barn utvikler en utrygg tilknytning til sine omsorgspersoner. Ofte dreier dette seg om forhold ved foreldrene, eksempelvis knyttet til rus eller psykiske lidelser. Selv om forhold ved foreldrene ikke er gjenstand for fokus i denne studien, er dette likevel relevante faktorer fordi de fremstår som medvirkende årsaker for barnets tilknytningsevne og utvikling.

Tilknytningsteori er et sentralt perspektiv på betydningen barnets nærmeste relasjoner har for sped- og småbarns psykiske helse. Det er bred anerkjennelse i fagfeltet knyttet til tilknytningsteori, og opphavsmannen bak tilknytningsteorien regnes som John Bowlby (1969). Teorien ble senere videreutviklet av Ainsworth (1978). Tilknytningen blir i dag sett på noe som gjør seg gjeldene gjennom hele menneskets livsløp; mennesker vil, og har behov for å knytte seg til andre mennesker gjennom hele livet (Kvillo, 2015, s. 83). Barn blir født med en biologisk beredskap til å bli en del av et samspill med andre mennesker, å gå inn i tilknytningsrelasjoner (Killén, 2017, s. 125).

Tilknytningsteori dreier seg om barnets behov for en trygg og tett relasjon med minst en, men gjerne flere, trygge og sensitive omsorgspersoner. Dette behovet for tilknytning er avgjørende i den grad at mangel på en eller flere slike trygge relasjoner kan få alvorlige konsekvenser for barnets utvikling (Brandtzæg, Smith, & Torsteinson, 2014). Tilknytningen skjer i en prosess der barnet i samspill med den voksne opplever delte emosjoner og gjennom dette lærer å

gjenkjenne egne følelser. Samvær med en trygg og responsiv omsorgsperson hjelper barnet til å regulere overveldende følelser (Daniel, Wassel, & Gilligan, 2010, s. 21).

Bowlby mente at tilknytningsutviklingen forgår i to ulike, men overlappende hovedfaser. Fra seks- måneders alderen er de nærmeste omsorgspersonenes nærvær eller mangel på nærvær avgjørende for barnets trygghetsfølelse i situasjoner som potensielt kan frembringe uro hos barnet. Senere i utviklingen, dreier det seg for barnet i større grad om tillit eller mangelen på tillit til omsorgspersonen, enn dennes faktiske fysiske tilstedeværelse. Denne tilliten er basert på barnets erfaringer om hvorvidt omsorgspersonen representerer trygghet og beskyttelse for barnet. Videre har tillit eller mangel på tillit innvirkning på barnets egen selvfølelse knyttet til om det opplever seg selv som et verdifullt individ som andre ønsker å trøste og hjelpe. (Bowlby 1969, i Brandtzæg, Smith & Torsteinson, 2014).

Tilknytningsbegrepet innebærer: “en affektiv forbindelse som en person danner i forhold til en annen bestemt person, slik at de kan være forent over avstand og tid” (Brandtzæg, Smith, & Torsteinson, 2014, s. 20). Barnet er selektivt til hvem det knytter seg til. Det kan ha tilknytningsrelasjoner til flere på samme tid, men heller ikke for mange. En trygg tilknytning forbindes med positive følelser og handler om den emosjonelle investering omsorgspersonene gir barnet. Dette innebærer positive beskrivelser av barnet, anerkjennelse for barnets behov og individualitet og uttrykkelsen av positive følelser i samvær med barnet (Nordanger & Braarud, 2017).

Ainsworth (1979) var tidlig ute med begrepet om en «trygg base» som også er et mye anvendt begrep i dagens tilknytningsteori. Tilknytning og utforskning henger nøye sammen. Når barnets tilknytningsatferd er aktivert vil det søke nærhet og omsorg. I samvær med en tilgjengelig og sensitiv omsorgsperson vil barnet være trygt og åpent for stimuli som aktiverer det til å utforske (Ainsworth, 1979). I vurderingen av en tilknytningsrelasjon er det flere faktorer som må undersøkes. Barnets tilknytningsatferd anses som en indikasjon på omsorgspersonenes sensitivitet og evne til å respondere til barnets uttrykk slik at de fungerer som en trygg base for barnet (Daniel, Wassell & Gilligan, 2010). Dette er derfor faktorer jeg vil se etter når jeg undersøker hva tilknytningen betyr i beslutninger om omsorgsovertakelser.

4.2 Tilknytningsatferd og kvalitet

4.2.1 Et system for tilknytning og omsorg

Barnets mål i sine nære relasjoner med sine nærmeste omsorgspersoner er å oppnå en følelse av trygghet, og vissheten om å være beskyttet. Dette er et slags system i barnet fra fødsel av, *attachment system* eller *tilknytningssystem*, og henger sammen med barnets tilknytningsatferd. Barnet utvikler fra spedbarnsalderen et nærhetsfremmende atferdsmønster som kan innebære vokalisering, smil eller å strekke seg etter omsorgspersonen. Denne tilknytningsatferden kan gjøre at omsorgspersonen viser barnet positiv oppmerksomhet, mens uttrykk i form av gråt viser at barnet trenger trøst og hjelp til å regulere seg. Sagt på en annen måte aktiverer barnets tilknytningsatferd tilknytningspersonens omsorgssystem. Figuren nedenfor viser en vellykket interaksjon mellom en omsorgsperson og et barn initiert av barnet (Daniel, Wassel, & Gilligan, 2010, s. 24)



Figur 1. The Arousal-relaxation cycle (Fhalberg 1994, i Daniel, Wassel & Gilligan, 2010, s.24)

Dette omsorgssystemet kjennetegnes av omsorgspersonens evne til å utøve initiativ og respondere til barnets uttrykk. Dette danner grunnlaget for kvaliteten i omsorgen (Daniel, Wassel, & Gilligan, 2010). Det krever med andre ord at omsorgspersonen er tonet på inn på barnet slik at det kan tolke signalene barnet gir uttrykk for og agere korrekt ut fra disse signalene. Dette er i stor grad betydningsfullt i forhold til etableringen av trygge relasjoner, noe som også illustreres i figur 1. En annen betydningsfull faktor i en trygg

tilknytningsrelasjon er omsorgspersonens evne til å være klar over at disse behovene til stadighet kan oppstå i barnet. Den voksne må gjøre seg tilgjengelig og oppsøke kontakt med barnet på en måte som fremmer positive relasjoner mellom barnet og omsorgspersonen, og som er fremmende for utviklingen av et positivt selvbylde for barnet (Daniel, Wassell & Gilligan, 2010). Dette innebærer en sensitivitet og evne til å tone seg inn på barnet hos de nærmeste omsorgspersonene, og begrepene sensitivitet og inntonning er noe jeg vil se etter i fylkesnemndas slutninger.

Kvello (2015) hevder at tilknytning er et todelt begrep, som innebærer både atferd og opplevelse. Opplevelsesaspektet dreier seg om hvordan en selv opplever tilknytning og hva eller hvem man føler seg knyttet til. Atferd handler i denne sammenhengen om et atferdssystem for hva man selv gjør for å tilegne seg trygghet og beskyttelse fra sine omsorgspersoner (Kvello, 2015). I vurderingen av tilknytningens kvalitet kan man studere denne atferden og hvordan barnet forholder seg til andre i ulike situasjoner. En trygg tilknytning innebærer at barnet har tillit ikke bare til andre mennesker, men også til seg selv. Denne tilliten innebærer at barnet har visshet om at når det søker trøst og trygghet, vet det at den voksne vil respondere og ivareta barnet. En utrygg tilknytningskvalitet vil derimot kunne føre til at barnet trekker seg bort, klamrer seg til eller avviser andre menneskers forsøk på trøst og nærhet (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Ulike former for tilknytningsmønstre vil utdypes videre nedenfor.

Den mest hensiktsmessige måten å observere barnets tilknytningsatferd, er ved å oppleve barnets reaksjoner i situasjoner som er stressrelaterte (Killén, 2017). Eksempler på slike situasjoner kan være adskillelssituasjoner, ved smerte eller tretthet eller i ukjente omgivelser; situasjoner hvor barnet trenger trøst eller støtte. Dette fordi tilknytningsatferden utløses i denne type situasjoner (Killén, 2017). Selv om det imidlertid er naturlig å tenke at kvaliteten på tilknytningsrelasjonen har nær sammenheng med foreldrenes atferd, påpeker Daae Zachrisson at en også må ta høyde for at det her finnes andre ukjente faktorer som spiller inn. En bør derfor vise forsiktighet i forhold til å trekke en konklusjon om dårlig foreldreskap før man har et helhetlig bilde av informasjon om eksempelvis foreldrene og miljøet i hjemmet (Daae Zachrisson, 2010).

4.2.2 Tilknytningsmønstre

ABCD-modellen har sitt opphav i Bowlbys (1982) tilknytningsteori, videreført av Ainsworth mfl., (1978) som fant frem til tre ulike tilknytningskvaliteter (ABC). Main og Solomon (1986) som studerte under Ainsworth fant senere en fjerde form for tilknytning (D) (Kvello, 2015). Jeg vil her kort gjøre rede for de ulike tilknytningsformene og årsakene til disse, for å gi en forståelse av hvordan ulike tilknytningsformer utarter seg.

A Unnvikende

En unnvikende tilknytning innebærer at barnet utviser unnvikelse i møte med omsorg og nærhet. Det gjør seg tydelig i at barnet foretrekker å trøste seg selv i møte med vanskelige følelser fremfor å søke hjelp hos sine omsorgspersoner. Dette forekommer som følge av at omsorgspersonene rundt barnet ikke evner å godta barnets følelsesregister, noe som fører til at barnet lærer seg å undertrykke sine emosjoner, særlig de som oppleves negative. Denne tilknytningsstilen er ofte preget av overregulering. (Kvello, 2015).

B Trygg

Barnet er omgitt av stabile, sensitive og gode omsorgspersoner og aksepteres for den det er. Dette har betydning for barnets utvikling av mestringsstrategier og evnen til å regulere seg. Tilknytningsform B regnes som normalen innenfor tilknytningsstilene. (Kvello, 2015)

C Ambivalent

Som følge av uregelmessighet i form av omsorgspersonenes emosjonelle tilgjengelighet vil barnet forsterke sine måter å uttrykke sine behov på. Dette viser seg gjerne ved at barnet kommanderer i stedet for å spørre, eller klamrer seg til omsorgspersonene i stedet for å søke nærhet og omsorg. Som følge av dette vil barnet kreve mer støtte og hjelp enn andre, og kan dermed oppfattes som lite modent eller uselvstendig. Denne tilknytningsstilen er ofte preget av underregulering. (Kvello, 2015)

D Desorganisert

Denne formen for tilknytning preges ofte av frykt. Barn med denne formen for tilknytning er preget av at omsorgspersonene har en atferd som er fryktinngytende overfor barnet gjennom fysisk, psykisk eller seksuell mishandling. Barn med denne tilknytningsformen fremstår som emosjonelt usikre fordi de er avhengig av omsorgspersoner de ikke har tillit til eller frykter. Denne tilknytningsformen er ofte preget av parentifisering; “en del av personene dissosierer, skjelner lite på hvem og hvordan de tar kontakt, og har betydelige psykiske vansker og sosial mistilpasning” (Kvello, 2015, s. 89). Under -og overregulering kan forekomme som følge av denne tilknytningsstilen.

4.2.3 Indre arbeidsmodeller

I et noe senere stadium av den tidlige utviklingen, utvikles evnen til å sette hendelser i sammenheng med hverandre (Brandtzæg, Smith, & Torsteinson, 2014). Konkret kan dette eksempelvis bety at barnet får en forståelse av at når det leveres i barnehagen av omsorgspersonen, vil ikke denne forsvinne for barnet, men komme tilbake på et senere tidspunkt for å hente det igjen. En slik forestilling om at barnet ikke blir forlatt, gjøres med bakgrunn av tidligere erfaringer, og jo eldre barnet blir, vil det i økende grad kunne sette disse erfaringene i sammenheng med forventninger og nåværende og fremtidige hendelser (Brandtzæg, Smith, & Torsteinson, 2014). Dette henger også sammen med utviklingen av barnets *indre arbeidsmodeller*. De indre arbeidsmodeller gjør at barnet i større og større grad evner å sette seg inn i andres, først og fremst sine nærmeste omsorgspersoner, følelsesliv. Denne nye innsikten barnet tilegner seg i den voksnes følelsesliv i form av tanker, motiver og følelser, gjør, ifølge Bowlbys tilknytningsteori, at det utvikles en stadig mer gjensidig relasjon, eller *målkorrigert partnerforhold* (Bolwby 1969, i Brandtzæg, Smith & Torsteinson, 2014).

Dersom barn er utsatt for uforutsigbar, utilgjengelig eller truende atferd fra sine omsorgspersoner er dette erfaringer barnet vil ta med seg videre i sine møter med omverdenen (Killén, 2017). De vanligste årsakene til tilknytningsforstyrrelser er ifølge Killén;

“vanskjøtsel, psykiske, fysiske og seksuelle overgrep, gjentatte plasseringer utenfor hjemmet og/eller lange adskillelser fra den primære tilknytningspersonen” (Killén, 2017, s. 143).

4.2.4 Mentalisering

Theory of mind, *mentalisering* eller *refleksiv fungering* fremstår som mye anvendte begreper innenfor tilknytningsteorien. Begrepet omfatter menneskets evne til å forstå at emosjoner og atferd er i sterk sammenheng med hverandre, ikke bare hos en selv, men også hos andre. Dette innebærer også forståelsen av at bak enhver handling foreligger det intensjon (Kvello, 2015). For å evne og mentalisere må en inneha empati fordi mentalisering dreier seg om å sette seg inn i andres situasjon og forstå deres behov (Kvello, 2015). Dette er en betydningsfull faktor for barnets tilknytningskvalitet og henger tett sammen med omsorgspersonenes sensitivitet og evne til å tone seg inn på barnet.

4.3 Kritiske røster

Faircloth (2014) hevder at det i dag foreligger en antagelse om at barn er sårbare og dermed i risiko og dette beskrives som grunnleggende kjennetegn ved hvordan barndom betegnes i dag (Faircloth, 2014) I denne kulturen hvor barns utvikling er i stadig risiko er det foreldrenes oppgave å utvise optimal omsorg etter dagens normer. Foreldrenes omsorgsevne fremstår både som den mest betydningsfulle faktoren for barnets utvikling samtidig som det er den største risikofaktoren i barnets liv (Lee et al., i Faircloth, 2014). Dette sees i sammenheng med utviklingen av en tendens som betegnes som «intensive parenting» som i følge Faircloth preger dagens oppdragerkultur. Dette innebærer at oppdragelse i dag innebærer langt mer enn det gjorde tidligere, på tross av at barn i dag fremstår som tryggere enn noen gang, noe som settes i sammenheng med dagens syn på barn. Faircloth fokuserer særlig på England og USA, men påpeker at dette også gjelder for andre land. Det henvises til Hays (1996) som en av de første som redegjorde for denne forandringen i foreldreskap. Hun hevder at foreldreskap i dag er preget av et overdrevent fokus på barnet, emosjonelt krevende og slitsomt og at foreldre føler behov for å lytte til eksperter (Hays, 1996, i Faircloth et al. 2014). Dette bunner ut i «infant determinisim» som baseres på at spedbarnets omsorgsopplevelser kan få livslange konsekvenser, noe som øker kravene til dagens foreldre (Faircloth, 2014). Som følge av dette har barnets tilknytningskvalitet i dag fått det som betegnes som et overdrevent fokus i vurderingen og forklaringen av barns utvikling (Faircloth, 2014).

4.4 Oppsummering

En ser at teori og forskning indikerer at tilknytningen har stor betydning for og påvirker flere sentrale deler i barnets liv. Med bakgrunn i dette vil jeg undersøke hva tilknytning betyr i vurderingen av en omsorgsovertakelse. Fordi tilknytningsbegrepet rommer så mye er det flere begreper knyttet til tilknytning jeg kommer til å se etter i gjennomgangen av de utvalgte slutningene om omsorgsovertakelse. Disse innebærer, foruten om selve begrepet om tilknytning, sensitivitet, emosjonell omsorg, inntoning, regulering og mentalisering, for å nevne noen. Dette for å se etter det som kan forstås som tilknytningsrelatert kunnskap eller informasjon i disse vurderingene.

4.5 Beslutningsteori

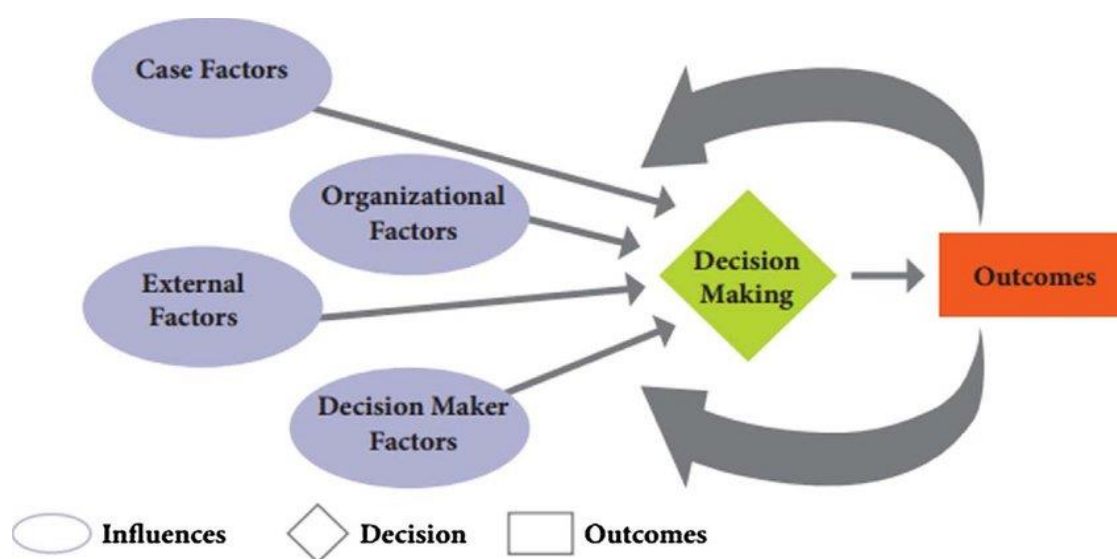
Munro (2008) viser til beslutningsteori hva som gjør denne hensiktsmessig i bruk i arbeid med barn i risiko. Hun viser til at intuitiv beslutningstaking i stor grad bygger på erfaring, det å gjenkjenne et mønster og det å finne en «god nok» løsning. Beslutningsteori oppmuntrer, i følge Munro, mennesker til å utforske flere alternativer, samt at det oppmuntrer til å tenke lenger enn til de første konsekvensene som oppstår når en tar en beslutning. Beslutningsteori skiller også mellom to verdier; sannsynligheten for at et utfall forekommer og i hvilken grad utfallet er ønsket eller uønsket. Beslutningsteorien tydeliggjør informasjonen vi trenger til å skulle fatte en informert beslutning (Munro 2008).

Den økologiske beslutningsmodellen er et teoretisk rammeverk utviklet for beslutningsfatting i barnevernsammenheng som også har mye til felles med Munro-modellen (Baumann et al., 2011). Modellen har fokus på beslutningsprosessen og beslutningenes kontekst og tar utgangspunkt i at menneskelig rasjonalitet ligger bak enhver beslutning som fattes. Som figuren nedenfor illustrerer, viser ovalene ulike faktorer som kombinert utgjør et grunnlag for hva som påvirker beslutninger. Disse dreier seg om saksfaktorer, eksterne faktorer, organisatoriske faktorer og individuelle faktorer. Disse påvirkningsfaktorene deles inn i representative dimensjoner slik at beslutningene kan forstås i en helhetlig kontekst. Saksfaktorer dreier seg om den informasjonen en som beslutningsfatter innehar. Jo mer informasjon en har jo lettere vil det kunne være å fatte en beslutning. Denne informasjonen

kan handle om sakens grad av alvorlighet, forhold ved barnet eller foreldrene og i hvilken grad barnet er utsatt for risiko. For denne studien vil disse faktorene kunne innebære barnets omsorgsbehov og foreldrenes grad av omsorgskompetanse. Beslutningsfatter vil her utgjøre fylkesnemnda. Organisatoriske faktorer for denne studien med fylkesnemnda som beslutningsfatter kan omhandle grad av tilgjengelige ressurser og tidsbegrensninger i forhold til saksbehandlingen. Aktuelle eksterne faktorer kan dreie seg om lover og retningslinjer som fylkesnemnda er pålagt følge. Aktuelle lover for denne studien er eksempelvis barnevernloven, barnekonvensjonen og forvaltningsloven. Retningslinjer vil kunne dreie seg om eksempelvis Det biologiske prinsipp. Endringer i lover og retningslinjer utgjør også en aktuell faktor. Forhold ved barnevernstjenesten som fremmer saken for fylkesnemnda er et videre eksempel som kan utgjøre ekstern faktor. Ressursene og tidsbegrensningene til den enkelte barneverntjeneste vil ha betydning for informasjonen som videreføres i saken og vil igjen påvirke informasjonsgrunnlaget for fylkesnemndas beslutning. Den siste faktoren utgjør forhold ved beslutningsfatter og dreier seg om hvordan den enkelte forstår og tolker informasjonen i saken (Baumann et al., 2011). Denne forståelsen henger sammen med ulike forhold ved beslutningsfatter som erfaring, utdanning og egne verdier. Disse individuelle faktorene innebærer at en sak kan oppfattes på ulik måte og i ulik alvorlighetsgrad av hver enkelt beslutningsfatter. For denne studien utgjør beslutningsfatterne medlemmene av fylkesnemnda og kanskje særlig nemndsleder som fører pennen i slutningene som utgjør studiens datamateriale.

Figuren illustrerer hvordan de ulike faktorene påvirker beslutningen som skal fattes. Den grønne diamanten illustrerer beslutningsfatingen, og det oransje rektangelet viser til utfallet og konsekvensene av beslutningen som igjen via pilene vil påvirke faktorene. Utfallet av de beslutningene som fattes vil dermed påvirke fatninger av fremtidige beslutninger.

The decision making ecology



Figur 2: *The decision making ecology* (Fluke et al., 2011, s.5)

Den økologiske beslutningsmodellen redegjør også for den psykologiske prosessen som inngår i beslutningsfatting og denne deles inn i tre faser (Baumann et al., 2011). Første fase dreier seg om å gjøre forskjell på vurdering og beslutning. En vurdering beskrives her som en evaluering av en situasjon basert på den informasjonen en har tilgjengelig i saken, mens en beslutning dreier seg om hvorvidt en skal iverksette tiltak eller handling basert på denne informasjonen (Baumann et al., 2011). Fase to innebærer det som betegnes som en «beslutningsterskel» Denne beslutningsterskelen definerer når i vurderingsprosessen informasjonen en innehar er betydelig nok til å fatte beslutningen om at det er på tide å iverksette tiltak (Baumann et al., 2011). Hvor i en beslutningsprosess denne terskelen overskrides er individuelt; det avhenger av tidligere erfaringer i andre beslutningsprosesser og

egen tolkning av eksterne og organisatoriske faktorer (Baumann et al., 2017). Dette kan eksempelvis dreie seg om ens personlige tolkning av loven. Hvis beslutningsterskelen for eksempelvis omsorgsovertakelse er høy vil en som beslutningsfatter trenge mer informasjon før en fatter beslutningen. Er beslutningsterskelen lavere vil en trenge mindre informasjon. Den tredje fasen innebærer dermed en avgjørende endring i mengden av tilgjengelig informasjon som er nødvendig for den enkelte beslutningsfatteren for å kunne fatte beslutningen. Endringer som kan påvirke beslutningsterskelen kan dreie seg om eksterne eller individuelle faktorer som for eksempel nye føringer for hva som skal ligge til grunn for en omsorgsovertakelse, eller personlig erfaring. I forhold til individuelle faktorer og personlig erfaring viser Baumann et al. (2011) til at en ny og uerfaren person vil kunne fatte andre beslutninger på et tryggere grunnlag enn en mer erfaren person som innehar mer kunnskap om hvilke konsekvenser beslutningen kan få. Slike faktorer kan medføre endring i ens individuelle beslutningsterskel og påvirke hvilken mengde av saker som beveger seg gjennom beslutningskontinuumet. (Baumann et al., 2011).

5 Metode

I dette kapittelet vil jeg si noe mine valg i forhold til vitenskapsteoretisk ståsted for denne studien. Jeg vil presentere studiens forskningsdesign, studiens datamateriale og utvelgelsen av dette. Videre vil jeg si noe om generelle trekk ved datamaterialet og nødvendige avgrensninger jeg har lagt til grunn ved utvelgelsen. Avslutningsvis i dette kapittelet, vil jeg redegjøre for betydningen av kvalitet i kvalitativ forskning, og forskningsetiske vurderinger som er relevante for denne studien.

5.1 Vitenskapsteoretisk tilnærming

Grønmo (2004) beskriver metode og hensikten med denne slik; "(...) En planmessig fremgangsmåte for å nå et bestemt mål. I vitenskapelig virksomhet er målet å bygge opp kunnskap om bestemte fenomener og å utvikle en teoretisk forståelse av denne kunnskapen" (Grønmo, 2004, s. 41). Det er vanlig å skille mellom kvalitative og kvantitative metoder, og hvilken metode en velger avhenger av fenomenet en skal undersøke. Kvantitative metoder

baserer seg i stor grad på analyser i form av tall og statistikk rettet mot større utvalg, mens kvalitative metoder ofte tar for seg mindre utvalg og søker kunnskap gjennom fortolkning og erfaring (Creswell, 2014). Ulike forskningsmetoder har ulike vitenskapsteoretiske tilnærminger. Dette innebærer ulike forståelser av verden og av innhenting av kunnskap. Denne studien tar i bruk metode i form av kvalitativ dokumentanalyse av fylkesnemndas slutninger, noe som faller under et sosialkonstruktivistisk og hermeneutisk kunnskapssyn. Sosialkonstruktivismen innebærer at kunnskap skapes i mellommenneskelige kontekster med fokus på språket. Videre innebærer et sosialkonstruktivistisk kunnskapssyn, at en som forsker i stor grad baserer seg på deltakerens oppfattelse av fenomenet som undersøkes i den historiske og kulturelle konteksten disse befinner seg i (Creswell, 2014). Fylkesnemndas slutninger er skrevet av en dommer og redegjør for forhold som er relevante for saken. I sentrum for saken er barnet, og rundt det parter med ulike synspunkter av hva som er til dets beste. Et sosialkonstruktivistisk kunnskapssyn danner grunnlag for søken etter forståelse og mening (Grønmo, 2014). Hermeneutikk betyr fortolkningslære og fokuserer på at en som forsker innehar en for-forståelse og en helhetsforståelse av fenomenet som undersøkes (Grønmo, 2004). Hermeneutiske studier har, i følge Grønmo, som formål å søke forståelse for intensjoner som ligger bak menneskers handlinger, men omfatter ikke i like stor grad som eksempelvis sosialkonstruktivistiske studier søken etter innsikt i individers liv. “(...) den hermeneutiske fortolkningen foretas på et bredere grunnlag og i lys av en større sammenheng enn den fenomenologiske fortolkningen” (Grønmo, 2004, s. 393). Fylkesnemndas slutninger som utgjør datamaterialet for denne studien inneholder vurderinger basert på ulike uttalelser fra ulike parter i saken. Hermeneutikken søker forståelse av aktørenes (i dette tilfellet fylkesnemnda) intensjoner og synspunkter i samspill med forskerens egen fortolkning (Grønmo, 2014).

5.2 kvalitativ dokumentanalyse

Metoden jeg har valgt å benytte for å belyse studiens problemstilling, er kvalitativ metode i form av dokumentanalyse. Kvalitative forskningsmetoder innebærer ifølge Malterud systematisk innsamling, organisering og tolkning av tekstmateriale hentet fra samtale, observasjon eller litteratur. Det brukes i undersøkelse av betydningen av sosiale fenomener, ofte opplevd av individer selv, i deres naturlige kontekst. Malterud påpeker videre at kvalitative forskningsmetoder bygger på en forståelse av forskning som en systematisk og

reflekterende prosess for utvikling av kunnskap som videre kan utfordres og deles med andre (Malterud, 2001).

En kvalitativ dokumentanalyse er en systematisk prosedyre for å gjennomgå og evaluere ulike aktuelle dokumenter (Bowen, 2009). Dette kan innebære dokumenter både i papirform og elektronisk materiale. Dokumentanalyse krever på lik linje med andre kvalitative metoder at data undersøkes og tolkes med den hensikt å oppnå mening og forståelse for å dermed utvikle ny empirisk kunnskap (Bowen, 2009). Typisk sett kommer dokumenter i skriftlig form, men kan også forekomme i visuell eller lydform. Dokumenter har ulikt innhold, noen dokumenter redegjør eksempelvis for fakta mens andre redegjør for meninger eller vurderinger (Grønmo, 2014). Fylkesnemndas slutninger inneholder redegjørelser av forhold som er gjenstand for vurdering og som ligger til grunn beslutningen om omsorgsovertakelse.

Gjennomførelsen av en dokumentanalyse består av flere stadier. Disse dreier seg om skumlesning, eller en overfladisk undersøkelse, nøye gjennomgang av dokumenter, og tolkning. Denne gjentakende prosessen kombinerer elementer fra innholdsanalyse og tematisk analyse. Innholdsanalyse er en prosess der en organiserer informasjon i kategorier relatert til de spørsmål som er sentrale for studien (Bowen, 2009). En bør som forsker, ifølge Corbin & Strauss (2008) referert i Bowen (2009), evne å identifisere relevant informasjon, og skille denne fra det som viser seg irrelevant for studien. Videre hevder Bowen at dokumentanalyse som forskningsmetode er særlig hensiktsmessig i kvalitative studier fordi det er en metode som kan brukes både sammen med andre metoder, (triangulering) og på egenhånd. Særlig i hermeneutiske undersøkelser kan det være en hensiktsmessig metode å ta i bruk som eneste forskningsmetode (Bowen, 2009). Videre viser Bowen til fordeler og ulemper ved bruk av dokumentanalyse som metode. Det er en effektiv metode i form av at den er avhengig av innsamling av eksisterende data, i motsetning til eksempelvis et kvalitativt intervju, hvor prosessen med å skaffe nødvendig datamateriale er langt mer tidkrevende. Metoden er også kostnadseffektiv; datamaterialet er i de fleste tilfeller allerede offentlig tilgjengelig og kan lett hentes inn til forskningsprosjektet. Dette kan også vise seg å være en ulempe, ved at dokumentene i noen tilfeller ikke gir nok informasjon til å kunne besvare et forskningsspørsmål. (Bowen, 2009). I denne studien, hvor datamaterialet utgjør fylkesnemndas slutninger, inneholder disse redegjørelser for forhold i saken og bakgrunn for vurdering og beslutning. Datamaterialet i denne studien er skriftlige vedtak, nærmere bestemt slutningene i disse, skrevet av nemndsleder. Før dette skrives har saken vært gjenstand for

muntlige forhandlinger. Vedtakene skal redegjøre for sakens bakgrunn, bevisgrunnlaget og de ulike parters anførsler og rettsanvendelsen for det aktuelle vedtaket (Ofstad & Skar, 2015). I slutningene i vedtakene forekommer fylkesnemndas avgjørelse. Her oppsummeres den informasjonen i saken som har vært avgjørende for å fatte denne avgjørelsen. Det vil være en del muntlig informasjon i form av diskusjon og muntlige vurderinger som følgelig ikke er inkludert i et skriftlig vedtak, og heller ikke i slutningene.

En hovedmålsetting med arbeidet i denne studien innebærer å undersøke hva tilknytning betyr i vurderingene som ligger til grunn i saker som gjelder omsorgsovertakelse av barn i alderen 0-3 år, vedtatt av fylkesnemnda. Dokumentene som blir gjenstand for analyse består av fylkesnemndas slutninger i vedtak om omsorgsovertakelse i denne aldersgruppen. Fokuset for analysen vil være å undersøke hvorvidt tilknytning og ulike begreper knyttet til tilknytning er forekommer, og hvordan disse brukes i vurderingene som ligger til grunn for en omsorgsovertakelse for å få en forståelse av hva dette betyr for beslutningene.

5.3 Søk og utvelgelse

Dokumentene som er gjenstand for analyse i denne studien består utelukkende av slutningene i fylkesnemndsvedtak som omhandler omsorgsovertakelse. Disse finner man via nettsiden [Lovdata.no](https://lovdata.no), hvor man som student ved UiB får tilgang til å logge seg inn på Lovdata PRO. Herfra gjorde jeg et avansert søk hvor jeg brukte søkeordene «omsorgsovertakelse» og «tilknytning» under kategorien *emne*, *FNV* under kategorien *rettskilde*, og LOV-1992-07-17-100-§4-12 under lovhenviing. Videre valgte jeg tidsperioden 2017 – 2018. Jeg valgte bevisst å ikke inkludere 2019 i søket fordi ikke alle dokumenter fra inneværende år vil være tilgjengelig.

Disse søkeordene ga meg en resultatliste bestående av 283 vedtak. Fordi dette søket også gav resultater som inkluderte saker som tidligere har dreid seg omsorgsovertakelse men som nå dreier seg om eksempelvis tilbakeføring, familiejenforening, oppheving av vedtak eller lignende, valgte jeg også bort disse til fordel for de sakene som utelukkende gjelder omsorgsovertakelse i henhold til barnevernloven §4-12. Et annet fokus for studien er barn mellom 0-3 år, dermed utelukket jeg også vedtak som omhandlet barn utenfor denne aldersgruppen. En del vedtak omhandler søsken i ulik alder, disse ble også sortert bort til

fordel for å fokusere på saker som dreier seg om ett barn. Søket ble ikke demografisk avgrenset og vedtakene er dermed fra flere ulike fylker. Etter denne utvelgelsen satt jeg igjen med 28 vedtak. Videre gjorde jeg et systematisk utvalg ved å sette opp de 28 vedtakene i en tilfeldig tabell, og valgte så hvert andre vedtak av disse. Jeg stod da igjen med 14 vedtak med slutningene i disse som gjenstand for analyse. Ingen av disse vedtakene skulle vise seg å omhandle barn i aldersgruppen 2-3 år, noe jeg bemerker her fordi studien har aldersgruppen 0-3 år som fokus. Barna i utvalget for denne studien er dermed mellom 0-2 år. Nedenfor følger en tabell som illustrerer det endelige utvalget.

Alder	Alle vedtak	2017	2018
0-1 år	6	3	3
1-2 år	8	6	2
2-3 år	0	0	0
Til sammen	14	9	5

Figur 3, oversikt utvalgte vedtak

5.4 Tematisk analyse

Tematisk analyse er en metode for kvalitativ analyse som er en lite avgrenset, men mye anvendt metode, både innenfor psykologiske fagfelt, men også andre fagfelt (Braun & Clarke, 2006). Det er, i følge Braun & Clarke (2006) den første metoden en som forsker bør lære seg, med den begrunnelse at den benytter grunnleggende ferdigheter som er nyttige i utførelsen av andre former for kvalitativ analyse. De argumenter for at tematisk analyse burde anses som en egen form for metode i forbindelse med analyse av kvalitativt datamateriale. En av de fremtredende fordelene med metoden er graden av fleksibilitet den fører med seg i sitt teoretiske grunnlag som kan bidra til omfangsrike og komplekse redegjørelser av data (Braun & Clarke, 2006). Tematisk analyse benyttes for å identifisere, analysere, og redegjøre for ulike tema i et datamateriale. Prosessen starter når en som forsker begynner å oppdage mønstre i datamaterialet som kan knyttes til studiens problemstilling og forskningsspørsmål.

Dette er en flytende prosess som foregår under hele studiens varighet; ikke kun mot slutten slik som en gjerne gjør i eksempelvis statistiske kvantitative analyser. Jeg har valgt å benytte meg av Braun & Clarkes (2006) seks faser for tematisk analyse som utgangspunkt i denne studien. Disse dreier seg om at en som forsker må gjøre seg kjent med datamaterialet, utvikle begynnende koder, finne mønster og samle koder i form av tema. Videre kategoriseres informasjon i datautvalget under hvert tema. Her er det viktig at en forløpende forsikrer seg om at temaene fungerer i forhold til datamaterialet som kodes, og endrer tema ved behov. Gjennom dette arbeidet blir hoved -og undertema stadig mer tydeliggjort. Den siste fasen dreier seg om å produsere rapport, eller det endelige utkastet av analysen (Braun & Clarke, 2006).

Disse seks stegene utgjør retningslinjer for analyse av kvalitative data. I kvalitative analyser behøver man ikke følge absolutte regler, noe som hører sammen med at det ikke er en lineær prosess som går fra en fase til en annen. Det vil som regel være hensiktsmessig å kunne bevege seg fra en fase og gjerne tilbake til en annen gjennom prosessen. Samtidig er det viktig å benytte seg av alle fasene slik at analysen blir gjennomarbeidet og forskningsresultatene i studien fremstår som troverdig (Braun & Clarke, 2006).

Videre vil jeg gjøre rede for hvordan jeg i praksis arbeidet med analysen inspirert av denne tilnærmingen. Jeg har i presentasjonen valgt å gjøre rede for deler av datamaterialet, det vil si noen viktige hovedtema innenfor datamaterialet, fremfor å gi en detaljert redegjørelse for hele datamaterialet. Jeg har valgt en teoretisk tilnærming til analysen; hvor utvelgelsen av tema baserer seg på koding av datamaterialet med tanke på spesifikke forskningsspørsmål, og i lys av studiens teoretiske forankring (Braun & Clarke, 2006). Etter utvelgelsen var gjennomført og det ferdige datamaterialet forelå, gikk jeg i gang med gjennomlesningen. I løpet av den første gjennomlesningen gjorde jeg en del notater slik at jeg skulle sitte igjen med en viss oversikt over hvilke aspekter som kunne være relevant å ta med videre. Problemstillingen og forskningsspørsmålene hadde jeg foran meg under gjennomlesningen slik at jeg kunne ta notater som var relevante for disse. I løpet av den andre gjennomlesningen begynte det å utmerke seg noen hovedtema basert på notatene jeg hadde gjort og forskningsspørsmålene for studien. Et hovedtema skal tydeliggjøre relevante aspekter i forhold til problemstilling og forskningsspørsmål, og gjengi et visst mønster i datamaterialet (Braun & Clarke, 2006). De ulike hovedtemaene fikk hver sin farge hvorpå neste steg dreide seg om å kode datamaterialet for all informasjon som hørte hjemme innunder de ulike fargene. Resultatet av denne kodingen ble, etter gjennomgang av informasjonen under hver farge, utviklingen av relevante

undertemaer. Vurderingen om hva som faktisk var relevant ble gjort delvis med tanke på utbredelse av de ulike temaene i datamaterialet, og delvis dersom noe fremstod som særs interessant for studien. I forbindelse med koding av datamateriale, peker Braun & Clarke (2006) på at vurderingen av hvorvidt utbredelse av informasjon i datamaterialet skal være avgjørende for hvor relevant informasjonen er for studien, må en som forsker avgjøre. Et hovedtemas betydning måles nødvendigvis ikke i kvantitet, men i hvorvidt det rommer eller gjenspeiler viktige deler av forskningsspørsmålet (Braun & Clarke, 2006). Videre ble hoved- og undertema satt inn i en tabell, og datamaterialet ble igjen gjennomgått med fargekoder for informasjon som potensielt kunne blitt oversett de første gangene. Deretter begynte arbeidet med å hente ut den informasjonen fra hvert dokument som viste seg spesielt interessant for studien, nemlig studiens funn. Presentasjon og drøftingen av disse finner sted i kapittel 6.

5.5 Refleksivitet i forskningsarbeidet

Refleksivitet innebærer at en som forsker er bevisst og anerkjennende i forhold til egen påvirkning og subjektivitet. Når en som forsker velger å undersøke et fenomen, er dette fordi man generelt er genuint interessert i å analysere ulike former for data og avdekke ny kunnskap omkring det aktuelle fenomenet. Ved en hermeneutisk tilnærming vil forskeren skape funnene i samspill med informanten; i dette tilfellet dokumentene som er gjenstand for analyse. Egen forutinntatthet vil være en del av denne prosessen, med det å inneha refleksivitet i egen forskning, kan være med å bidra til å redusere bias i forskningsprosessen. Refleksivitet fremstår derfor som noe en bør inneha en gjennomgående bevissthet rundt i alle de ulike prosessene i forskningsarbeidet.

Som forsker må en også ta egen bakgrunn med i denne betraktningen, og jeg har forsøkt å reflektere rundt hvordan jeg som barnehagelærer har en del ønsker og antakelser i forhold til hva et vedtak om omsorgsovertakelse i henhold til barnevernloven §4-12 bør inneholde av vurderinger knyttet til barnets tilknytningsbehov. Den kunnskap jeg innehar knyttet til studiens problemstilling er i seg selv en forutsetning for utviklingen av dette forskningsprosjektet, men jeg som forsker må kunne gjøre mine vurderinger med dette i minnet i forskningsprosessen, og reflektere rundt hva det innebærer for studiens gyldighet.

5.6 Gyldighet, pålitelighet og overførbarhet

Jeg vil her presentere noen strategier jeg har tatt i bruk for å sikre kvalitet i forskningsarbeidet. Kvalitet i kvalitativ forskning innebærer at en som forsker er bevisst på flere faktorer. En må ha et kritisk blikk på de vurderingene som gjøres underveis for å sikre forskningens troverdighet. Dette innebærer å stadig vekk gjøre rede for hvordan prosessen har foregått; innhenting av datamaterialet, behandlingen av dette og selve undersøkelsesprosessen (Grønmo, 2004). Noe jeg har gjort som er med på å styrke studiens pålitelighet er å foreta en systematisk utvelgelse av datamaterialet som er gjort rede for under søk og utvelgelse. Fordi datamaterialet er offentlig tilgjengelig vil det være mulig å etterprøve studiens resultater. Vedtaksnummer for alle vedtak som er en del av utvalget er også redegjort for. Alle sitater fra vedtakene som er brukt i studien er referert med vedtaksnummer slik at disse skal kunne etterprøves overfor leseren.

Gyldighet gjør seg videre gjeldende i forbindelse med den fortolkningen en som forsker gjør av datamaterialet. Dette dreier seg om i hvilken grad resultatene en oppnår er relevante for spørsmålene som stilles (Jacobsen, 2015). I denne studien er datamaterialet fylkesnemndas slutninger noe som er en direkte kilde til den informasjonen som søkes. Hvert enkelt vedtak er kodet for all informasjon som omfatter studiens problemstilling og forskningsspørsmål for å kunne undersøke hva tilknytning betyr i fylkesnemndas vurderinger og hvilke vurderinger som gjøres i forhold til eventuell skade ved brudd i relasjoner til nære andre. I tillegg til gjentakende gjennomlesning av fylkesnemndas slutninger, har jeg lest de aktuelle vedtakene i sin helhet for å sikre at jeg har et klart bilde av hele konteksten når jeg går i gang med analysen. Jeg har også i forkant av datainnsamlingen lest meg opp på fylkesnemnda som organisasjon samt saksgangen i en omsorgsovertakelse i henhold til barnevernloven §4-12. Dette mener jeg er med på å øke studiens gyldighet.

Videre kan også de kildekritiske vurderingene man foretar i løpet av forskningsprosessen ha innvirkning på studiens gyldighet. En forutsetning for dette er at man foretar en grundig vurdering av kildene man bruker og anvendelsen av disse (Grønmo, 2004). Grønmo viser til

fire faktorer ved kildekritisk vurdering. Disse dreier seg om kildens tilgjengelighet, noe som i denne sammenheng gjør seg gjeldende ved at Lovdata Pro har et begrenset utvalg av vedtak, og utvelgelsen må gjøres av de som er tilgjengelige. Dette er en faktor ved utvelgelsen i denne studien som er viktig å påpeke for leseren. Neste faktor for kildekritisk vurdering handler om relevans. Vedtakene er valgt med bakgrunn i at de er relevante for studiens problemstilling og forskningsspørsmål, og visse krav i forhold til innhold må være oppfylt. Videre er vurderingen av kildens autenticitet viktig for kildekritisk vurdering; en må som forsker forsikre seg om at kildene som benyttes er autentiske eller ekte. I vedtakene vises det til nemndsmedlemmene som har foretatt vurderingen, og informasjonen er innhentet både fra offentlige og private parter, noe som styrker kildenes autenticitet. I tillegg til dette benyttes Lovdata Pro av mange som en pålitelig nettkilde for å hente ut informasjon om rettslige dokumenter. Den fjerde faktoren for kildekritisk vurdering er troverdighet. Dette kan være en vanskelig vurdering, men en må som forsker reflektere rundt hvorvidt kilden kan være gjenstand for feilinformasjon eller andre former for utfordringer knyttet til troverdighet (Grønmo, 2004).

Overførbarhet handler om hvorvidt studiens funn kan overføres til andre sammenhenger. (Jacobsen, 2015). Denne studien består av et relativt lite utvalg noe som kan være representere en utfordring knyttet til overførbarhet til andre sammenhenger. Studiens resultater kan likevel medføre overførbarhet ved at de bidrar til å gi en indikasjon på betydningen av tilknytning og vurderingen av skade ved brudd i vurderinger av omsorgsovertakelse i fylkesnemndas slutninger.

Evnen til å kunne reflektere rundt egne valg knyttet til studiens metodiske fremgangsmåte og begrensninger har en påvirkning på kvaliteten, og hvordan forskningen eventuelt vil kunne bidra teoretisk og praktisk til feltet, ved å oppdage noe nytt. Grønmo viser til at i forskning kan gode spørsmål ha større betydning enn gode svar. Dette begrunnes med at det at svarene en kommer frem er riktige, betyr ikke det nødvendigvis at de er relevante eller noen særlig forskningsmessig betydning. Hvorvidt svarene er interessante eller verdifulle, er i følge Grønmo avhengig kvaliteten på spørsmålene som stilles (Grønmo, 2004).

5.7 Forskningsetiske vurderinger

I alle former for vitenskapelige studier bør det ligge forskningsetiske vurderinger til grunn. Det foreligger retningslinjer for etisk forskning hvor begrepet forskningsetikk defineres slik; “Et mangfold av verdier, normer og institusjonelle ordninger som bidrar til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet” (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016). En faktor som trekkes frem i retningslinjene er hensynet til personvern. I denne studien er datamaterialet i form av fylkesnemndas vedtak allerede anonymisert ved publisering på Lovdata Pro. Ingen navn (foruten nemndsleder) eller stedsnavn fremkommer i vedtakene, og informasjonen kan ikke spores tilbake til personene det gleder.

Grønmo (2004) viser til tre forskningsetiske normer i form av originalitet, ydmykhet og redelighet. Originalitet innebærer at en som forsker streber etter å bidra med ny kunnskap som ikke allerede eksisterer innenfor det aktuelle feltet. Under originalitet ligger også at en ikke plagierer andre forskeres arbeid. Denne studiens tema om tilknytningens betydning og vurderingen av skade ved brudd i vurderingen av omsorgsovertakelse for små barn, er ikke et konkret tema jeg gjennom mine søk har funnet at andre har forsket på. Jeg mener derfor at denne studien kan bidra med ny kunnskap innenfor feltet. Med hensyn til originalitet og for å unngå plagiat av andres arbeid skal en som forsker oppgi nøyaktig informasjon om hvilke kilder som er benyttet i prosjektet, både primærkilder og sekundærkilder (De forskningsetiske komiteene, 2016). For å sikre dette har all litteratur som er benyttet i denne studien blitt bearbeidet til egen tekst. I de tilfellene hvor det forekommer direkte sitater, følger det med sidetall. Videre har jeg brukt retningslinjene tilgjengelig på www.sokogskriv.no for referering i henhold til APA.

Ydmykhet i Grønmos fremstilling innebærer at en som forsker er bevisst på og redegjør for studiens begrensinger (Grønmo, 2014). Begrensingen knyttet til denne studien dreier seg særlig om utvalgets størrelse og at innholdet er i tekstformat, noe jeg redegjør for i konklusjonen. Den siste forskningsetiske normen i Grønmos fremstilling innebærer redelighet. Dette handler om forskerens plikt i forhold til sannhet i produksjonen og fremstillingen av informasjon (Grønmo, 2004).

6. Presentasjon av funn og drøfting

I dette kapitlet presenteres studiens funn og drøftingen av disse. I analysen av datamaterialet utviklet jeg fem fremtredende hovedtema med undertemaer (se figur 4). De fem hovedtemaene organiserer funnfremstillingen og det følger en drøfting etter hvert hovedtema. Den oppsummerende drøftingen kommer til slutt i kapitlet. Nedenfor viser jeg igjen til studiens problemstilling og forskningsspørsmål. Videre følger en tabell med hoved- og undertemaene som ble utviklet gjennom analysen av datamaterialet. I forbindelse funnpresentasjonen vil jeg påpeke at det her vil kunne forekomme noe overlapping i forhold til hvilken informasjon som hører til under hvilket tema. Dette er ikke til å unngå i behandlingen av såpass mye tekstinformasjon. Jeg har derfor måttet gjøre noen skjønnsmessige vurderinger knyttet til hvilke tekstutdrag som i størst grad kaster lys over hvilke tema. Sitatene eller tekstutdragene under de ulike temaene er hentet direkte fra fylkesnemndas slutninger og er ikke språklig korrigert på noen måte. Alle slutningene med unntak av én er brukt flere ganger da alle har vist seg å inneholde relevant informasjon for studiens problemstilling. (...) i tekstutdragene viser til at noe informasjon i utdraget ikke er inkludert i sitatet, enten på grunn av manglende relevans for tema eller av plassbesparende årsaker.

Studiens problemstilling:

Hva betyr tilknytning i fylkesnemndas slutninger og hvilke vurderinger gjøres med hensyn til skade ved brudd i relasjonen til nære andre i saker om omsorgsovertakelse i henhold til §4-12?

Studiens forskningsspørsmål:

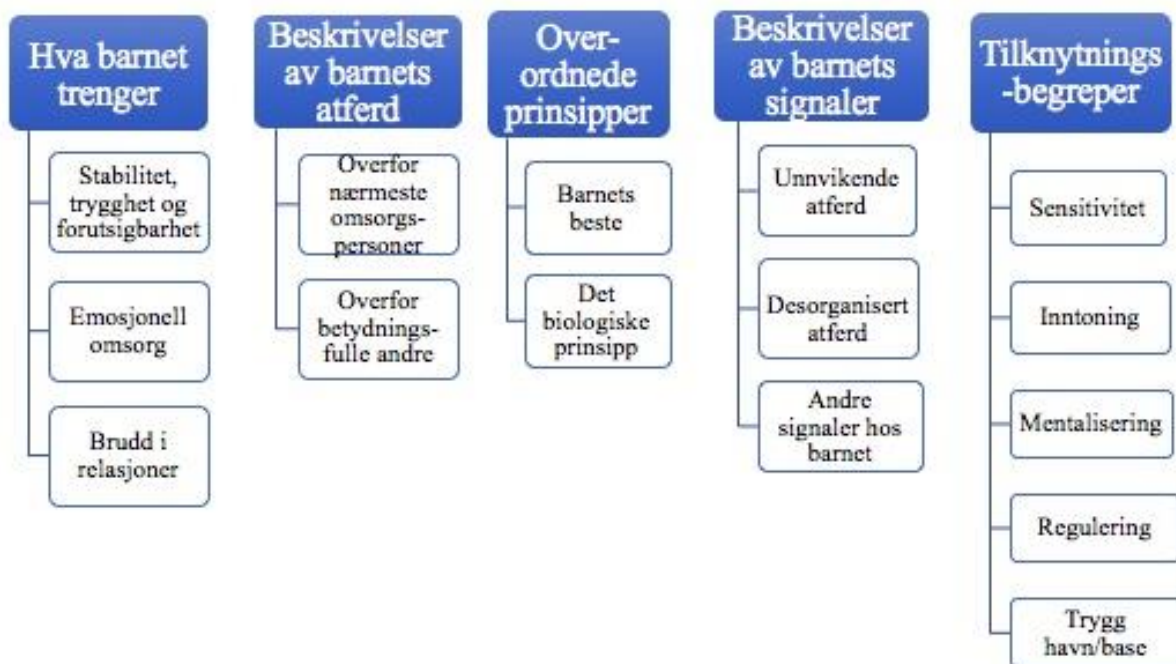
-Hvilke begreper fremkommer i fylkesnemndas slutninger som kaster lys over tilkynningsrelasjonen?

-Hvordan beskrives barnets omsorgsbehov og atferd med fokus på foreldre/barn relasjonen?

-Hva trenger disse barna fra nære andre?

-Hvilke vurderinger gjøres i forhold til det biologiske prinsipp i §4-12 saker?

-Hvilke vurderinger gjøres i forhold til skade ved brudd i relasjonen med biologiske foreldre/
betydningsfulle omsorgspersoner?



Figur 4, Hoved- og undertema

6.1 Hva barnet trenger

I alle slutningene er det i større eller mindre grad fokus på hva barnet trenger for å kunne utvikle seg normalt, det vil si hva som er barnets omsorgsbehov. Jeg fant at det er begrepene i temaene under; stabilitet, trygghet og forutsigbarhet og emosjonell omsorg som er mye brukt i denne sammenhengen. Disse beskrivelsene kan i de fleste tilfeller tolkes som generelle og vil kunne være gjeldene for de fleste små og-spedbarn. Barnas sårbarhet er imidlertid noe som ofte trekkes frem og det bemerkes i flere tilfeller i starten av slutningene i hvilken grad barnet har spesielle omsorgsbehov som følge av en tøff start på livet eller andre traumatiske opplevelser knyttet til nærmeste omsorgspersoner.

6.1.2 Stabilitet, trygghet og forutsigbarhet

Evnen til å gi barnet stabil omsorg er noe som går igjen og vektlegges som betydningsfullt i flere av slutningene. Eksempelvis i FNV-2016-4592-BUS, hvor i tillegg til å fremheve stabil omsorg som betydningsfullt for barnet, også sensitive omsorgspersoner trekkes frem; *“A er etter nemndas oppfatning i særlig behov av en stabil omsorgssituasjon med trygghet og forutsigbarhet. Hun trenger sensitivt responderende omsorgspersoner som kan lese hennes signaler, se bak hennes «pleasende» fremtoning, og gi henne adekvat utviklingsstøtte i tiden fremover”*

Et annet eksempel finnes også i FNV-2016-4046-OPP hvor fylkesnemnda beskriver barnets behov slik de ser det;

(...) ikke i tvil om at A i dag er en sårbar liten gutt med behov utover det barn på tilsvarende alder har. Slik nemnda ser det er A i dag i behov av sensitive, tilstedeværende, forutsigbare og oppmerksomme omsorgspersoner, som kan gi ham trygghet og tett ivaretagelse (...)

I samme slutning finnes også en omfattende vurdering av barnets omsorgsbehov;

For å kunne utvikle seg normalt er et lite barn som A helt avhengig av omsorgspersoner som evner å legge til rette for godt samspill, forstå og respondere adekvat på hans signaler og gi han aldersadekvat stimulering. Etter nemndas vurdering er det sannsynliggjort at foreldrene ikke evner det og at det derfor er alvorlige mangler ved deres evne til sikre A den kontakten, tryggheten og den emosjonelle utviklingsstøtten han har behov for ut fra sin alder og utvikling.

I FNV-2018-16-TEL vises det også til betydningen av forutsigbarhet; *“Det samlede bevisbildet fra høsten 2017, etterlater et inntrykk av at mor i liten grad har skapt struktur, rutiner og forutsigbarhet i As hverdag inntil akutt plasseringen (...)”*

I FNV-2016-3746-HSF viser nemnda til at barnet har omfattende omsorgsbehov. Det benyttes her flere ulike begreper knyttet til dette, i tillegg til stabilitet og forutsigbarhet;

Nemnda legger til grunn at A er et barn med særlige omsorgsbehov. Hans forsinkede utvikling både motorisk og emosjonelt, medfører at han trenger svært mye stimulans, støtte og forståelse for å kunne ta igjen utviklingen. Han trenger derfor sensitiv omsorg fra personer som kan lese hans signaler og som kan handle i samsvar med hans behov. Guttens sterke reaksjoner forteller noe om hans opplevelser, og han vil trolig trenge traumebasert omsorg fremover. A er henvist til BUP sped-og småbarn, men dette er ikke kommet i gang enda. Han fremstår som sårbar i forhold til å miste ferdigheter og gå tilbake i fungering, og vil derfor trenge en svært stabil og forutsigbar omsorg.

6.1.3 Emosjonell omsorg

Emosjonell omsorg er noe som trekkes frem som betydningsfullt for barnets utviklingsbehov i alle vedtakene. Et eksempel er i FNV-2017-75-TRO hvor nemnda i slutningens innledning redegjør for små barns omsorgsbehov. Her brukes flere begreper, men generelt sett dreier disse beskrivelsene seg om emosjonell omsorg og havner derfor under dette undertema.

Barn er helt avhengig av stimulering for å utvikle seg, og svak kontakt mellom barnet og omsorgspersonene og feiltolkning av barnets signaler, kan i løpet av kort tid føre til skjevutvikling. (...) signalene er ikke alltid like lette å forstå, og det er ikke uvanlig at foreldre kan være usikre på hva barnet uttrykker behov for. Det er derfor viktig for barnets utvikling at omsorgspersonene orienterer seg om hva barnet trenger, og raskt lærer seg å tolke barnets uttrykk. Små barn tilpasser seg den omsorgen de får. Et barn som ikke får dekket sine fysiske og/eller psykiske omsorgsbehov vil ikke nødvendigvis gi sterkere signaler, men tvert imot svakere. På den måten kan barnet og omsorgspersonene komme inn i en spiral av gradvis svekket omsorgstilbud. FNV-2017-75-TRO

I FNV-2018-78-TRO er det også fokus på barnets emosjonelle omsorgsbehov. Dette legges til grunn av nemnda på bakgrunn av bevisførselen i saken; “Barn har behov for en stabil, trygg og forutsigbar omsorgssituasjon med tett emosjonell stimulering av omsorgspersoner som klarer å fange opp og forstå hennes signaler, og som kan hjelpe henne til å utvikle språk og sosial kompetanse”. Her viser nemnda tydelig hvordan emosjonell omsorg også henger sammen med barnets utvikling på andre områder.

I FNV-2017-156-OST dreier saken seg om et barn hvor omsorgen er overtatt fra fødestuen. Barnet har derfor ikke hatt kontakt med biologiske foreldre og det vises til at det derfor ikke har noen tilknytning til disse. Nemnda påpeker derfor at vurderingen om omsorgsovertakelse gjøres med bakgrunn i foreldrenes omsorgsevne for barnets søsken. I denne sammenheng vises det til flere ulike faktorer og begreper, men jeg har valgt å plassere dette under emosjonell omsorg fordi det fremstår som et hensiktsmessig samlebegrep for det som trekkes her trekkes frem. Det vises blant annet til vurdering av psykologspesialist;

(..) han anså at foreldrene samlet sett ikke hadde omsorgskompetanse for den mellomste datteren. Han viste til at den eldste datteren som hadde bodd hos foreldrene en periode viste tilknytningsmessige skader, og at foreldrene ikke hadde evne til å gi utviklingsstøttende omsorg.

Videre i vurderingen om omsorgsovertakelse sies det at; “(...) nemnda anser at foreldrene, sammen eller hver for seg ikke vil være i stand til å gi gutten en god nok omsorg. (...) nemnda kan ikke se at det vil være mulig å gi barnet en god nok omsorg der mor med sine vansker er en del av omsorgsbasen”.

I FNV-2017-661-HSF påpeker nemnda betydningen av emosjonell omsorg for alle barn; *“Nemnda legger til grunn at det er ulikheter mellom Østlig og norsk barneoppdragelse. Nemnda tar likevel utgangspunkt i at barns grunnleggende behov for å få sine emosjonelle behov ivaretatt, er de samme for alle barn, uavhengig av kultur”.*

I FNV-2017-3746-HSF viser nemnda til forklaring fra psykolog som har gjennomført en såkalt Crowel-test med mor og barn;

(...) det var lite emosjonell kontakt mellom mor og barn. Mor er svært stille, og hennes manglende mimikk og verbalisering bringer lite vitalitet inn i samspillet. Under en oppryddingssekvens startet mor arbeidet uten å bringe inn A. Han ble passiv, protesterte og la seg ned på gulvet (...) Mor gikk ikke inn i hans frustrasjon og var emosjonelt unngående.

6.1.4 Brudd i relasjoner

Dersom barnet har vært utsatt for relasjonsbrudd fra sine nærmeste omsorgspersoner er dette noe nemnda i enkelte av slutningene vektlegger som betydningsfullt. Dette kan dreie seg om brudd i relasjonen med biologiske foreldre, beredskaps- eller fosterforeldre, besteforeldre eller lignende. Det fokuseres da i mange tilfeller på å unngå flere relasjonsbrudd da dette virker belastende for barnet i en sårbar situasjon. Relasjonsbrudd har fått plass her i fremstillingen fordi det fremstår som en faktor tett knyttet til barnets behov, eller som en del av hva barnet ikke trenger for å skulle utvikle trygge tilknytningsrelasjoner til sine nærmeste omsorgspersoner.

I FNV-2017-661-HSF er det fokus relasjonsbrudd i flere sammenhenger. Først i forbindelse med at barnet har opplevd relasjonsbrudd i forhold til mormor på grunn av flytting;

På bakgrunn av opplysningene i saken, legger fylkesnemnda til grunn at det var mormor som hadde hovedomsorgen for Gutt i ett år (...) fram til mor og Gutt flyttet i egen leilighet (...). Mormor passet Gutt på dagtid, når mor var på skolen og om natten. Nemnda legger til grunn at Gutt hadde sin primære tilknytning til mormor (...) og at han opplevde et relasjonsbrudd etter at han og mor flyttet. Mor har forklart at Gutt søkte mormor mer enn henne.

Relasjonsbrudd er i denne slutningen også innlemmet i nemndas vurdering i forhold til plassering av barnet etter omsorgsovertakelse hvor det er bestemt at beredskapshjemmet vil bli godkjent som fosterhjem for gutten hvor nemnda uttaler; "Dette framstår som en svært god løsning og innebærer at Gutt ikke utsettes for et ytterligere relasjonsbrudd" FNV-2017-661-HSF.

I samme slutning vises det også under *Foreldrenes omsorgskompetanse* til at mor har opplevd relasjonsbrudd; "*På bakgrunn av det mor har forklart, legger nemnda til grunn at mor har hatt en vanskelig oppvekst og at hun har hatt flere relasjonsbrudd*" FNV-2017-661-HSF.

I FNV-2016-4592-BUS vises det i slutningen kort til relasjonsbrudd i fylkesnemndas vurdering av barnet omsorgsbehov blant flere andre faktorer som fremstår som avgjørende;

A er etter fylkesnemndas oppfatning et meget sårbart barn med særskilte omsorgsbehov. Hun ble utsatt for stresspåvirkning allerede i fosterlivet ved fars voldsanvendelse mot mor, med den følge at mor søkte tilflukt på krisesenteret. Helt fra fødselen av har jenta vært utsatt for flere brudd og flyttinger, med mange nye personer og omgivelser å forholde seg til (...)

På tross av at dette kun fremkommer i dette avsnittet, settes det i sammenheng med andre avgjørende faktorer, noe som kan tilsi at det inngår i vektleggingen i nemndas vurdering i slutningen.

I FNV-2017-52-OST understrekes betydningen av barnets nye omsorgspersoner i forbindelse med at barnet har vært utsatt for flere relasjonsbrudd;

Jenta er nå i en kritisk alder for tilknytningsutviklingen. Jenta har nå vært 6 måneder i beredskapshjemmet og nemnda anser det klart at hun har startet å knytte seg til beredskapsmor som sin primærtilknytningsperson. Det kom frem i barneverntjenestens forklaring at hun favoriserer beredskapsmor, og søker henne med blikket når hun er usikker. A vil ikke kunne forbli i beredskapshjemmet, og det er således på det rene at hennes primærtilknytning til beredskapsmor uansett utfall av saken vil brytes, enten ved flytting tilbake til mor eller til et fosterhjem. Dette vil sette ekstra store krav til omsorgspersonene som overtar jenta.

Den samme tråden hentes opp igjen i denne slutningen i forbindelse med vurderingen av samvær etter omsorgsovertakelse; *“Når A, som så liten, plasseres i fosterhjem vil hun etter hvert få sin primærtilknytnings til fosterforeldrene. Nemnda vurderer at overgangen fra beredskapsmor til fosterhjemmet derfor vil være kritisk” FNV-2017-52-OST.*

I den samme slutningen vises det også til at mor i sin oppvekst har opplevd relasjonsbrudd som en del av belastningene hun har vært utsatt for i sin barndom som det også vises til i temmelig omfattende grad som en del av vurderingen i denne slutningen.

6.1.5 Drøfting

I 5 av slutningene konkluderer fylkesnemnda med at barnet har det som betegnes som særlige eller særskilte omsorgsbehov. 4 slutninger konkluderer med at barnet ikke har særlige omsorgsbehov mens de resterende 5 ikke direkte konkluderer i forhold til om barna har behov utover det som er normalt. Noen av barna i studien er imidlertid spedbarn og det kan muligens være utfordrende å konkludere så tidlig om hvorvidt disse barna har særlige omsorgsbehov. Studiens funn viser at fylkesnemnda i hovedsak bruker begrepene stabilitet, trygghet og forutsigbarhet, i tillegg til emosjonell omsorg når de i slutningene diskuterer hva som er god omsorg. I forhold til stabilitet, trygghet og forutsigbarhet samsvarer dette med barnevernloven §4-1; “Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i hverdagen” (Barnevernloven, 1992, §4-1). Stabil voksenkontakt innebærer ifølge Bunkholdt & Kvaran (2015), en vektlegging av at omsorgspersoner fremstår som forutsigbare for barnet, og at de samtidig evner å gi nettopp sitt barn den omsorgen det har behov for. Små- og særlig spedbarn, som flere av barna i slutningene er, er også helt avhengig av stabile og trygge omsorgspersoner til hjelp med regulering av emosjoner og affekter, og dekking av fysiske behov (Nordanger & Braarud, 2017). Fylkesnemndas fokus på stabilitet, trygghet og forutsigbarhet kan derfor tolkes som en vektlegging av barnets behov for tilknytning. Disse begrepene representerer grunnleggende faktorer for utviklingen av en trygg tilknytning. Killén formulerer dette behovet slik; “trygghet i tilknytning vokser ut av opplevelsen av nyansert tilpasset samspill, omsorg og kontinuitet” (Killén, 2017, s. 130).

6 av 14 slutninger (Henholdsvis FNV-2018-16-TEL, FNV-2017-661-HSF, FNV-2017-156-OST, FNV2016-4592-BUS, FNV-2017-52-OST og FNV-2016-4046-OPP) omtales relasjonsbrudd i vurderingene. Dette ofte i sammenheng med at fordi dette er noe barnet har blitt utsatt for før er det noe en må forsøke å unngå at skal skje igjen, eller at en må unngå det i det hele tatt fordi barnet har et stort behov for stabilitet og trygghet. Dette er noe som i noen tilfeller fremkommer i vurderingen av plassering av barnet etter omsorgsovertakelsen hvor det eksempelvis kan være snakk om brudd fra beredskapshjem fordi barnet skal flyttes i fosterhjem. Jeg fant at potensiell skade ved brudd i relasjon med biologiske foreldre synes å ha liten plass i slutningene. Dette fremkommer ikke som en tydelig del av vurderingene. Det er nærliggende å tro at dette har sammenheng med forståelsen av barnets beste i

barnevernloven §4-1, i kombinasjon med det som fremstår som en noe ensidig risikoforståelse når det gjelder biologiske foreldre i disse sakene. Barnets beste fremkommer i barnevernloven § 4-1 som overordnet i forhold til beslutninger knyttet til særlige tiltak hvor det understrekes at dette skal gis avgjørende vekt (Barnevernloven, 1992). Et generelt trekk ved vedtakene er at barnets situasjon vurderes som så alvorlig at det mest hensiktsmessige for barnet er å permanent flyttes bort fra biologiske foreldre. Dette sees som regel i sammenheng med fare for skjevutvikling dersom barnet blir i hjemmet. Dette gjør seg kanskje særlig gjeldende i disse slutningene fordi det er snakk om små barn som er i kontinuerlig utvikling på alle områder, og spesielt den nevrologiske utviklingen er avgjørende for barnets mentale helse (Braarud, 2012). Alvorlighetsgraden av risiko barnet er utsatt for er en saksfaktor som er med på å påvirke beslutningsfattingsprosessen. Alvorlighetsgraden representerer også en del av terskelen for beslutningsfattning i det psykologiske aspektet ved å fatte en beslutning i den økologiske beslutningsmodellen (Baumann et al., 2017). Det er individuelle forskjeller knyttet til hvor mye informasjon en trenger for å gå fra vurdering til beslutning. Alvorlighetsgraden av risikoen for barnets utvikling fremstår som en avgjørende faktor for beslutningsfattningen i slutningene og overordnet i forhold til f.eks. skade ved brudd i relasjon til biologiske foreldre. Dette inngår som en saksfaktor i den økologiske beslutningsmodellen. Dette noe ensidige bildet av risikofaktorer knyttet til biologiske foreldre som fremkommer i fylkesnemndas slutninger i den studien, er noe en ser igjen i Faircloth (2014) hvor det trekkes frem som en tendens i dagens syn på barn og utvikling. Biologiske foreldre, enten de utøver det som kan kalles for risikabel atferd over for barnet eller ei, anses for å utgjøre en avgjørende faktor for barnets utvikling og mentale helse gjennom den omsorgen de gir barnet. Dette henger sammen med et bilde av at små barn er sårbare og har et kontinuerlig behov for det som kan betegnes som trygg og risikofri tilknytningsbasert omsorg for å kunne utvikle seg normalt (Faircloth, 2014).

Dersom en av saksfaktorene for beslutningene som fattes utgjør barnets omsorgsbehov kan det på bakgrunn av hva tilknytningsteori og forskning forteller om tilknytningens betydning for sped-og småbarns utvikling argumenteres for at tilknytning kan utgjøre en saksfaktor i slutningene i denne studien. Foreldrenes omsorgsevne kan på sin side anses som en betydningsfull og naturlig saksfaktor i saker om omsorgsovertakelse, er også tett knyttet opp mot barnets tilknytning. Kvello (2012) påpeker viktigheten at en som fagperson innehar kunnskap om tilknytningsteori og nyere forskning, men at en også må være kritisk i anvendelsen.

6.2 Beskrivelser av barnets atferd

I flere av slutningene finner man beskrivelser om barnets atferd overfor foreldre og andre omsorgspersoner. I en del tilfeller kan disse beskrivelsene sees i sammenheng med hvilken tilknytning barnet har til sine biologiske foreldre, da tilknytningen er noe som teori og forskning viser at påvirker hvordan barnet agerer overfor sine omsorgspersoner. I alle slutningene finner jeg beskrivelser av adferd som kan tolkes som at barnet i større eller mindre grad har en form for tilknytningsforstyrrelse i forhold til de biologiske foreldrene. Dette kommer frem via ulike beskrivelser av forhold rundt relasjonen mellom foreldre og barn som nemnda viser til i sine vurderinger. Dette er informasjon basert på observasjoner fra eksempelvis helsesøster, ansatte på barn og familiehjem, barnevernspedagoger eller psykologer som har vært involvert i saken. Disse beskrivelsene danner et bilde av tilknytningsatferden barnet viser i samvær med sine nærmeste omsorgspersoner. Dette kan være overfor biologiske foreldre, beredskapsforeldre, besteforeldre eller lignende. Nedenfor gjør jeg rede for de funnene jeg har gjort i denne sammenhengen.

6.2.1 Overfor biologiske foreldre

I FNV-2016-3746-HSF har nemnda vektlagt barnets atferd i vurderingen av samvær med mor etter omsorgsovertakelse;

Guttens sterke signaler om at samvær ikke er bra for ham, må tas på alvor. A er knapt to år og kan ikke verbalt gi uttrykk for sine følelser. Men guttens alarmberedskap i møte med mor, det tydelige ubehaget han viser og hans kroppslige reaksjoner som stivhet, tilbaketrekking og selvstimulering, er et sterkt budskap til omgivelsene om at dette blir for overveldende for gutten

I FNV-2016-4592-BUS vises det til barnets reaksjoner på foreldrenes atferd. Først gjennom politiforklaring om fars voldelige atferd overfor barnet; *“(…) Han klappet stadig til datteren i ansiktet med flat hånd for å se reaksjonen til datteren. Datteren begynte ikke å gråte, så det*

var ikke hardt, men datteren ble sjokkert og skeptisk til ham”. Og videre gjennom bekymring fra barne- og familiesenter; “Mor ga mat og søvn på en mekanisk og avkoblet måte. Barnet reagerte med uro og ble vanskeligere å få kontakt med”. Nemnda konkludere ut i fra opplysningene i saken; “Opplysningene som har fremkommet i saken kan samlet sett tale i retning av at jenta var i ferd med å etablere en utrygg tilknytning til sine omsorgspersoner da hun ble akutt plassert”.

I FNV-2018-78-TRL finnes også en beskrivelse om barnets atferd overfor biologiske foreldre; *“Barnet synes å ha forventninger til sine foreldre, men kan også vise tegn til å vegre seg for kontakt og at hun stresses av foreldrenes forsøk på å ta kontakt”.*

6.2.2 Overfor betydningsfulle andre

I flere av slutningene vises det til andre betydningsfulle omsorgspersoner for barnet og barnets atferd overfor disse. Dette kan dreie seg om beredskapsforeldre, besteforeldre og lignende. En generell tendens knyttet til slike beskrivelser er at det vises til en skjevutvikling hos barnet fra fødsel av, eller tidlig i det første leveåret. Dette kan ha ulike årsaker, men i de fleste tilfellene påpekes det at denne utviklingen bedres når barnet og foreldrene får hjelp utenfra, enten i form av hjelpetiltak, eller beredskapshjem. På grunnlag av dette har jeg inkludert slike beskrivelser under dette undertemaet. Eksempelvis;

A hadde en tøff start på livet. Mor brukte under svangerskapet metadon (...) og A viste få dager etter fødsel tegn til abstinenser, (...) A viste en fin utvikling under oppholdet på intensivavdelingen, også etter nedtrapping av morfin, og hun har hatt en god utvikling etter at hun reiste hjem sammen med H (Beredskapsmor). (...) H har i nemnda forklart at både hun og helsesøster har vurdert A i dag til å være en liten jente med aldersadekvat utvikling. (...) det er imidlertid klart for nemnda at A har en iboende sårbarhet, og risiko for fremtidig skjevutvikling (...). FNV-2018-3-TRO

Dette er et av flere eksempler på tilfeller hvor barnets utvikling går i positiv retning som følge av god omsorg i beredskapshjem.

Et videre eksempel på positiv utvikling finnes i FNV-2017-26-OSL hvor nemnda legger til grunn at barnet ikke har spesielle behov utover det andre barn i samme alder har, basert på forklaring fra beredskapsmor;

(...) Til tross for at hun ved plasseringen viste lite mimikk, var tom i blikket og var vanskelig å få kontakt med, utviklet hun seg raskt i positiv retning. Hun holdt etter hvert lenger på blikkontakten, og sa mer og mer ifra når hun våknet og ville ha oppmerksomhet.

En slik beskrivelse finnes også i FNV-2016-4046-OPP hvor beredskapsmor forklarer at barnets atferd har endret seg i løpet av tiden i beredskapshjemmet;

(...) Videre forklarte beredskapsmor at A den første tiden i beredskapshjemmet hadde vært en utrygg gutt med lite smil og latter. Han hadde gått mye rundt, grått og hatt en «klagelåt» i stemmen. Dette hadde endret seg etter kort tid. Han begynte å smile mer, var mer glad, viste mer følelser og hadde i dag et godt og trygt forhold til beredskapsforeldrene, og da særlig beredskapsmor.

6.2.3 Drøfting

Noen oppsummerende trekk for disse beskrivelsene av barnets atferd overfor biologiske foreldre er at barnet viser reaksjoner i form av uro og vegring på foreldrenes nærvær eller tilnærmelser. I FNV-2016-4592-BUS benevnes også denne type atferd med at barnet er i ferd med å etablere en utrygg tilknytning. Barn har, ifølge tilknytningsteori, et iboende biologisk behov for å knytte seg til sine omsorgspersoner som på evolusjonsbasis fremstår som en overlevelsesteknikk i form av beskyttelse (Killén, 2017). Når barnet opplever manglende eller usynkronisert respons på sine tilnærminger og at det ikke får støtte i sine emosjonelle uttrykk, vil dette på sikt påvirke barnets reguleringsevne og dermed reaksjonsmønster (Nordanger & Braarud, 2017). Forskning indikerer at et generelt stabilt omsorgsmiljø med kompetente omsorgsgivere gjør barnet mer robust i møte med traumer, mens barn i en ustabil omsorgssituasjon er vesentlig mer sårbar for utviklingsmessige konsekvenser som følge av traumer (Sameroff et al. 2004, i Braarud, 2012). At fylkesnemnda trekker inn det som kan tolkes som beskrivelser av barnets tilknytningsatferd overfor biologiske foreldre i sine vurderinger gir en indikasjon på at det foreligger en vektlegging av potensielle konsekvensene av slik mistilpasning hos barnet.

Barnets atferd overfor betydningsfulle andre er en videre faktor som trekkes frem. Generelle trekk ved disse beskrivelsene er at når barnet opplever trygghet går den negative utviklingen tilbake og barnet starter å utvise det som kan betegnes som normal tilknytningsatferd i form av eksempelvis blikkontakt og å gi uttrykk for sine behov. Her viser fylkesnemnda til en beskrivelse av at barnets iboende tilknytningssystem igjen iverksettes. Dette er tett knyttet opp til og aktiverer omsorgspersonenes omsorgssystem (Daniel, Wassell & Gilligan, 2010). Bruken av slike beskrivelser kan tolkes som en henvisning til viktigheten av at barnet opplever å få adekvat respons fra omsorgspersonene rundt det. Slike beskrivelser kan også sees i sammenheng med barnets indre arbeidsmodeller og hvordan barnet etter hvert utvikler evnen til å se sammenhenger. Erfaringene barnet gjør seg når det eksempelvis gjenkjenner at omsorgspersoner er forutsigbare er med på å danne forventningsgrunnlaget barnet får til sine omsorgspersoner (Brandtzæg, Smith & Torsteinson, 2014). I beskrivelsene i slutningene har barnet i de fleste tilfeller opplevd uforutsigbarhet fra sine biologiske foreldre, noe som vil kunne ha preget utviklingen av barnets indre arbeidsmodeller. Når barnet kommer inn i en ny omsorgssituasjon vil det kunne danne nye erfaringer i forbindelse med dette. Fokuset på barnets positive atferdsutvikling overfor betydningsfulle andre i slutningene vitner om at forutsigbar omsorg vektet som betydningsfullt.

6.3 Overordnede prinsipper

6.3.1 Barnets beste

Barnets beste er på lik linje med biologiske prinsipper i alle slutningene nevnt i starten hvor gjeldende lover og prinsipper innledningsvis ramses opp. I 10 av 14 slutninger er dette også en del av vurderingen knyttet plassering, og i alle vedtakene i vurderingen om hvorvidt foreldrene skal ha samvær med barnet etter omsorgsovertakelse. I 13 av 14 vedtak er barnets beste brukt aktivt inn i begrunnelsen for omsorgsovertakelse.

I FNV-2017-52-OST nevnes barnets beste i forbindelse med vurdering av mors omsorgsevne; *“Det fremstår for nemnda som at mor, de to gangene hun ville gi fra seg omsorgen for barnet, så sine begrensninger og innså at en fosterhjems plassering ville være til barnets beste”* og videre i rapport fra senter for mor og barn; *“(…) Senter for mor og barn opplevde at mor hadde et godt fokus på barnets beste og gjorde de hun kunne for å gjøre plasseringen så god som mulig for barnet”*. Nemnda viser så forståelse overfor mors situasjon i denne

sammenheng; *“At mor senere ombestemte seg igjen, og har vinglet i valget, har barneverntjenesten beskrevet som en svakhet. Nemnda se det som ganske naturlig at mor har hatt vansker med å stå i dette vanskelige valget”*.

I FNV-2017-1-AGD finnes et eksempel hvor nemnda anvender barnets beste i vurderingen av omsorgsovertakelse. Dette vurderes her parallelt med «Kan-skjønn»;

Bvl. § 4-12 1. Ledd er en «kan» bestemmelse. Det vil si at selv om vilkårene for omsorgsovertakelse er til stede, kan nemnda likevel komme til at omsorgen ikke skal overtas av kommunen. I vurderingen av «kan» skjønn er prinsippet i bvl. § 4-1 om «barnets beste» sentral. I denne saken er «barnets beste» at kommunen tar over omsorgen for Jenta. FNV-2017-1-AGD

I FNV-2017-75-TRO vises det avslutningsvis til at; *“omsorgsovertakelse, plassering og samvær som fastsatt vurderes å være til barnets beste, jf. Barnevernloven §4-1”*. Her viser fylkesnemnda til at barnets beste har vært en del av vurderingene i alle delene i saken.

I FNV-2017-181-OSL gir fylkesnemnda en grundig beskrivelse av hvorfor omsorgsovertakelse er til barnets beste;

A har etter plasseringen i beredskapshjemmet vist en fremgang som gir grunn til optimisme omkring hennes videre utvikling. Det er imidlertid helt nødvendig å sikre henne en god oppvekst hos omsorgsgivere som kan gi henne kontakt og trygghet og den praktiske og emosjonelle utviklingsstøtten hun har behov for både nå og fremover. Fylkesnemnda mener at det er både nødvendig og til barnets beste at hun tas under offentlig omsorg. FNV-2017-181-OSL

6.3.2 Det biologiske prinsipp

Det vises til det biologiske prinsipp i starten av fylkesnemndas slutninger i 13 av 14 vedtak. Det beskrives da som et grunnleggende prinsipp i samfunnet. I den sammenheng henvises det også til §4-12 om at det må finnes alvorlige mangler ved omsorgen barnet har behov for i forhold til alder og utvikling for å kunne foreta vedtak om omsorgsovertakelse. Dette fremstår som en opprømsing av ulike lover og prinsipper; noe som skal finne sted i slutningene. I ett vedtak finner jeg at det henvises til det biologiske prinsipp i beslutningen om omsorgsovertakelse (FNV-2017-26-OSL). I noen tilfeller henvises det imidlertid også til det biologiske prinsipp i spørsmålet om plassering av barnet etter omsorgsovertakelse, og det gjør

seg gjeldende i vurderingen som finner sted i forbindelse med plassering, eksempelvis i FNV-2018-78-TRL;

” Plassering i biologisk familie er den løsningen som best ivaretar det biologiske prinsipp og det mildeste inngreps prinsipp. I forskrift om fosterhjem av 18.12.2003 går det fram at barneverntjenesten alltid skal vurdere om noen i barnets nettverk eller nære familie kan velges som fosterhjem ”

I 6 av 14 slutninger er det biologiske prinsipp tatt med i vurderingen som omhandler hvorvidt foreldrene skal ha samvær med barnet etter omsorgsovertakelsen. (Henholdsvis: FNV-2017-26-OSL, FNV-2017-52-OST, FNV-2016-4592-BUS, FNV-2017-1537-HSF, FNV-2017-1-AGD og FNV-2016-4046-OPP). Det biologiske prinsipp nevnes som regel ikke direkte, men i forbindelse med at barnet skal kunne ha kjennskap til sitt biologiske opphav etter omsorgsovertakelsen.

I FNV-2017-26-OSL trekker nemnda frem det biologiske prinsipp både i vurderingen om omsorgsovertakelse i vurderingen om plassering og samvær. I vurderingen av omsorgsovertakelse vises det til at; *“Det er tatt utgangspunkt i det biologiske prinsipp, og vurdert omsorgsovertakelse opp mot de strenge vilkårene i barnevernloven §4-12”*. Det utdypes ikke noe utover dette. I vurderingen om plassering benyttes ikke begrepet om det biologiske prinsipp, men det blir ikke gitt medhold i forslag om plassering hos barnets farmor og hennes mann, men det vises til at;

Barneverntjenesten skal alltid vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk skal velges som fosterhjem, jf. Forskrift om fosterhjem 18. Desember 2003, fastsatt med hjemmel i barnevernloven §4-22, men nemnda vurdere at barneverntjenesten må ta stilling til hvilket fosterhjem som antas å være best for A, hensyntatt hennes behov for å opprettholde en tilknytning til Land T språk og kultur. FNV-2017-26-OSL

Et eksempel på at fylkesnemnda gjør en vurdering knyttet til det biologiske prinsipp uten å anvende selve begrepet finnes i FNV-2017-1537-HSF, her knyttet til vurderingen av samvær etter omsorgsovertakelsen; *“(…) på den annen side er det alminnelig anerkjent at samvær med de biologiske foreldre er viktig av hensyn til de sterke følelsesmessige bånd som eksisterer mellom barn og foreldre, samt barnets følelse av kontinuitet i livet sitt”*. I samme avsnitt vurderes dette opp mot barnets tilknytning til fosterhjemmet; *“På den ene side er det viktig at barnet integreres skikkelig i fosterhjemmet og at tilknytningen der blir så god som*

mulig. Samværsomfanget må derfor ikke bli så omfattende at tilknytningen til fosterhjemmet blir utfordret”.

I FNV-2018-16-TEL henvises det til Raundalenuutvalgets rapport i slutningens innledende kommentarer i forbindelse med at det biologiske prinsipp ikke har den samme betydningen som før;

Det biologiske prinsipp er blitt noe nedtonet som følge av lovendringer som trådte i kraft i løpet av 2014. Fylkesnemnda viser her til at stortinget i Innst.395L (2012-2013) har sluttet seg til anbefalingene fra ekspertutvalget ledet av Magne Raundalen, som i NOU 2012:5 tok til orde for å gi prinsippet om utviklingsstøttende tilknytning forrang, fremfor det biologiske prinsipp, i saker der tilknytnings-og relasjonskvaliteten er til hinder for barnets utvikling. FNV-2018-16-TEL

6.3.3 Drøfting

Barnets beste inngår som en del av vurderingen i alle slutningene i denne studien, og det gjør seg særlig gjeldende i beslutningen om omsorgsovertakelse og samvær. I flere tilfeller, f. eks. i FNV-2018-78-TRL henvises det også i starten til grunnlovens §108 om at enhver har rett til respekt for sitt familieliv. Her vises det i samme avsnitt til grunnlovens §104 andre ledd, og barnevernloven §4-1 som berører barnets beste. I alle slutningene med unntak av én fant jeg at det biologiske prinsipp også nevnes her. Det kan imidlertid argumenteres for at prinsippet er inkludert i vedtakene med bakgrunn i nettopp prinsippets formulering; *et overordnet prinsipp i samfunnet*, og at det fremstår som noe som «må» inngå i vurderingen om omsorgsovertakelse. Selv om det nevnes i starten av vedtakene, fremkommer det ikke som en tydelig del av vurderingene i fylkesnemndas slutninger når det skal oppgis et sammenfattet grunnlag for omsorgsovertakelse. I én av slutningene fremkommer det biologiske prinsipp som en del av beslutningen om omsorgsovertakelse. Barnets beste gjør seg derimot gjeldende i denne beslutningen i alle studiens slutninger. Dette funnet indikerer at hovedfokuset hos fylkesnemnda i stor grad dreier seg om barnets beste fremfor biologiske bånd.

Videre fant jeg at det er i fylkesnemndas vurdering av samvær med biologiske foreldre etter omsorgsovertakelsen at vurderinger knyttet til det biologiske prinsipp som regel fremkommer ved at det inngår aktivt i vurderinger eller begrunnelser. Det vurderes i noen få tilfeller om samvær i det hele tatt skal innvilges og i andre hvilken hyppighet av samvær som er til det beste for barnet. I forhold til sistnevnte fant jeg at det ofte er barnets mulighet til å danne en tilknytning til fosterhjemmet som er i fokus, noe som indikerer et fokus på barnets fremtidige tilknytning i vurderingen. For hyppig samvær med foreldrene trekkes frem som noe som kan virke forstyrrende for dette. Det biologiske prinsipp gjør seg oftest gjeldende i forbindelse i vurderingen av samvær etter omsorgsovertakelse, og i vurderingen av plassering etter omsorgsovertakelse.

Med tanke på i hvor liten grad skade ved brudd i relasjon til nære andre inngår i vurderingene og den oppmerksomheten norsk barnevern har fått i forbindelse med klagesaker for EMD fremstår dette som et interessant funn. I disse sakene kritiseres det norske barnevernssystemet for å ta for lite hensyn til retten til familieliv og barnets rett til å vokse opp med sine biologiske foreldre. I Norge har det derimot i kjølvannet av NOU 2012:5 oppstått diskusjon knyttet til hvorvidt det biologiske prinsipp har for stor plass i beslutninger knyttet til barnevern og at barnet har de samme forutsetningene for å knytte seg til en fosterfamilie som til biologiske foreldre. Raundalen-utvalget går så langt som å hevde at biologi ikke er en avgjørende faktor for hverken omsorgskvalitet eller utvikling (NOU 2012:5). Brynildsrud (2016) på sin side setter spørsmålsteget ved utvalgets konklusjoner. Utvalget viser blant annet ikke til om begrepet om utviklingsstøttende tilknytning skal benyttes som et faglig og juridisk prinsipp og at det dessuten ikke er klart hva utvalget legger i at dette skal ha forrang overfor det biologiske prinsipp (Brynildsrud, 2016). Med tanke på det noe uklare bildet av hvilken betydning det biologiske prinsipp skal ha, fremstår det som utfordrende å skulle fatte beslutninger i forhold til dette i barnevernsammenheng. Studiens funn indikerer også at det foretas få konkrete vurderinger knyttet til dette. Både barnets beste og det biologiske prinsipp er overordnede prinsipper i samfunnet, og barnefokuset er i sterk posisjon i diskurser om barnevern. Ved at de er styrende prinsipper i samfunnet, kan de plasseres under eksterne faktorer i den økologiske beslutningsmodellen. Anvendelsen av disse i selve beslutningsprosessen vil imidlertid avhenge av faktorer ved beslutningsfatter (Baumann et al., 2017). Erfaringene, verdiene og normene som medlemmene i fylkesnemnda besitter er avgjørende for tolkningen av disse prinsippene i de ulike sakene. I FNV-2016-3746-HSF fremkommer det i vurderingen av samvær at medlemmene i fylkesnemnda ikke kommer til

enighet vedrørende fastsettelsen av samvær. Nemndsleder og fagkyndig medlem som utgjør flertallet, vurderer at det ikke er til barnets beste å ha samvær med mor. Mindretallet, alminnelig medlem, vurderer at barnet vil kunne tåle et minimumssamvær FNV-2016-3746-HSF. Forskning på feltet viser at det foreligger en viss ubalanse knyttet til maktforholdet mellom nemndsleder, fagkyndig medlem og legmedlem i fylkesnemnda (Skivenes & Tonheim, 2017). Selv om legmedlemmer opplever å bli hørt av de andre medlemmene, viser det seg at argumentene til medlemmene med mest faglig kunnskap og erfaring veier tyngst i avgjørelsene (Skivenes & Tonheim, 2017).

6.4 Tilknytningsbegreper

For å undersøke hvordan tilknytning forstås i fylkesnemndas slutninger, har jeg valgt å se etter ulike begreper knyttet til tilknytning som benyttes i slutningene, hvordan de brukes, og hva som legges i de ulike begrepene. Dette for å få et inntrykk av forståelsen og kunnskapen som ligger bak benyttelsen av slike begreper. Begrepene som ble brukt i slutningene utgjør i stor grad de som følger i temaene under. Videre følger mine funn i forbindelse med anvendelsen av disse.

6.4.1 Sensitivitet

Sensitivitet er et begrep som jeg fant at går igjen i flere av slutningene. Selve begrepet er ikke alltid brukt, men i noen tilfeller beskrivelser av sensitivitet eller mangelen på dette.

Eksempelvis i FNV-2017-75-TRO hvor fylkesnemnda redegjør for mors manglende sensitivitet for barnets behov;

Mors opptreden viser at hun har liten forståelse for As behov og manglende evne til å ta As perspektiv. Når A blir utrygg og søker etter beredskapsmor med blikket, velger Mor, fremfor å møte A på hennes behov for å trygges, å vende A bort fra beredskapsmor (...).

I FNV-2018-3-TRO foreligger det som kan betegnes som en beskrivelse av hva det innebærer å være en sensitiv omsorgsperson;

Det er følgelig nemndas vurdering at A, i alle fall ikke i mindre grad enn andre spedbarn på hennes alder, trenger sensitive omsorgspersoner, som er til stede fysisk og

psykisk, som klarer å se, forstå og respondere adekvat på hennes signaler og behov, og som evner å gi henne ro, stabilitet og kontinuitet i det daglige

I FNV-2018-78-TRL vises det til beskrivelse av bekymring fra barnevernsvakten;

Mor blir rigid og lite sensitiv i håndtering av barnet. Det er tydelig for bvv at barnet er klar for søvn når vi ankommer da det er stelt, matet og tydelig trøtt. Mor tvinger imidlertid barnet inn i våken tilstand for å vise bvv at hun smiler og er våken. Mor er klumsete i håndtering og lite sensitiv for barnets signaler ubehag og resignasjon (...) I sin vitneforklaring under forhandlingsmøtet opplyste barnevernkonsulent I at barnevernvakta under tilsynene i hjemmet ble bekymret for mors evne til å tolke barns signaler (...)

6.4.2 Inntoning

Inntoning er et av tilknytningsbegrepene som gjør seg gjeldende i enkelte av fylkesnemndas slutninger enten ved direkte bruk av begrepet eller gjennom beskrivelser som samsvarer med begrepets betydning.

I FNV-2017-181-OSL vises det til bekymring for barnet fra personalet på barn-og familie hjem; *“De alvorlige bekymringene relaterer seg likevel i enda større grad til mors mangel på intuitive foreldreferdigheter, og at hun ikke greier å sense eller tone seg inn på barnets signaler”* videre beskrivelse av manglende inntoning finnes i vurderingen om samvær i denne slutningen; *“As reaksjoner indikerer at hun gjenopplever ubehag knyttet til tidligere erfaringer med mor. Dette har mest sannsynlig også sammenheng med mors manglende evne til å formidle variasjoner i sitt følelsesregister og ansiktsuttrykk i kontakten og samspillet med barnet”*.

I FNV-2018-16-TEL baserer fylkesnemnda seg på opplysninger fra fagpersoner når de slår fast at; *“(...) fars håndtering av barnet var preget av lite sensitivitet og inntoning, og at hans hektiske væremåte skapte stress for barnet”*

Det fremkommer i noen få tilfeller positive beskrivelser av foreldrenes samspill med barnet. Et eksempel forekommer i FNV-2018-78-TRL hvor begrepet inntoning ikke benyttes, men situasjonen som beskrives likevel tydelig illustrerer inntoning mellom foreldre og barn;

“emosjonelt har begge foreldrene tidvis gode samspill med Barn med gjensidig blikkontakt og positiv affekt”

Et annet eksempel på positive beskrivelser i forbindelse med inntoning finnes i FNV-2017-52-OST i form av forklaringer fra to ulike hold som nemnda viser til;

Det fremkom også av Senter for mor og barn og tilsynsfører sine forklaringer at mor har god inntoning og får til samspill med barnet når hun har barnet i fokus. Tilsynsfører beskrev at mor under samværene etter passeringen synes å lese barnet så godt at hun også kan være i forkant og avverge uheldige episoder før de skjer.

6.4.3 Mentalisering

5 av 14 (henholdsvis FNV-2016-4046-OPP, FNV-2016-4592-BUS, FNV-2017-52-OST, FNV-2017-26-OSL og FNV-2017-1537-HSF) omtaler begrepet om mentalisering eller manglende evne til dette. Eksempelvis i FNV-2016-4046-OPP hvor mentalisering nevnes som en del av barnets omsorgsbehov; *“(..).som kan gi ham trygghet og tett ivaretagelse, og som har grunnleggende gode evner til kommunikasjon og mentalisering”*. I samme slutning vises det også til det fylkesnemnda vurderer som fars manglende evne til dette; *“(...) etter nemndas vurdering at far mangler evne til mentalisering og til å ivareta As følelsesmessige behov”*

I FNV- 2016-4592-BUS vises det til mentalisering i forbindelse med vurdering av samvær etter omsorgsovertakelse gjennom barne-og familiesenters beskrivelser av fars omsorgsevne; *“I stressituasjoner ble far urolig og amper, noe som påvirket hans allerede svake refleksive evner. Far ble vurdert til å ha begrenset evne til å mentalisere As tilstander, være sensitiv og respondere hensiktsmessig”*

I FNV-2017-52-OST omtales mentalisering i en bekymringsmelding fra barneverntjenesten i forbindelse med mors forhold til sin mor i oppveksten, denne bekymringsmeldingen har nemnda tatt med i sin vurdering; *“(..).mor i stor grad strever med å lese og forstå ungdommens “indre” verden, og forstå ungdommens mentale og emosjonelle tilstand og derfor liten grad evner å gi god nok omsorg (manglende mentalisering).”*

I FNV-2017-1537-HSF kommer mentaliseringsbegrepet inn via forklaring fra psykolog som har gjennomført en såkalt Crowel-test med mor og barn;

Hun strevde med samspillet og gjorde gutten frustrert. Det var vanskelig for henne å legge den «første byggesteinen i et tilknytningsstøttende samspill», og hun satte i liten grad språk på det som skjedde. Mor gir ikke inntrykk av å være «inne i hodet» på barnet, og Psykolog1 satte spørsmålsteget ved hennes mentaliseringsevne.

I FNV-2017-26-OSL viser fylkesnemnda til uttalelse fra psykolog i forbindelse med mors psykiske helse og omsorgsevne; “(...) Hun flykter fra det som er vanskelig, og strever med affektregulering. I disse situasjonene har hun også svak mentaliseringsevne”.

6.4.4 Regulering

Regulering er et begrep som går igjen i flere av slutningene. Det kan dreie seg om både barnets evne eller manglende evne til selvregulering, eller omsorgspersonenes evne eller manglende evne til regulering av seg selv eller barnet. Flere eksempler finnes i FNV-2016-3746-HSF hvor nemnda viser til uttalelse fra familieveileder som nemnda trekker frem som en del av vurderingen i spørsmålet om samvær; “Guttens umiddelbare selvstimulering viser hans utilstrekkelige forsøk på selvregulering – men fungerer kun som hjelp til å holde ut i situasjonen” I samme slutning vises det til lignende observasjon i en sluttrapport etter et opphold på familiehjem referert til som Q;

Det ble også observert at gutten ble fjern i blikket, løftet hendene sine opp foran ansiktet og studerte fingrene sine inngående når mor ble invaderende i kontakten, eller at han plukket på eget tøy gjentatte ganger. Det vurderes at gutten viste selvstimulering i slike situasjoner. FNV-2016-3746-HSF

Begge disse tilfellene viser til tydelige forsøk på selvregulering hos barnet. Disse redegjørelsene for barnets forsøk selvregulering bruker nemnda i sin vurdering av samvær i denne slutningen. Dette vises det til i forbindelse med det som betegnes som gutten alarmberedskap i møtet med mor; “(...) det tydelige ubehaget han viser og hans kroppslige reaksjoner som stivhet, tilbaketrekking og selvstimulering, er et sterkt budskap til omgivelsene om at dette blir for overveldende for gutten” FNV-2016-3746-HSF

I FNV-2017-181-OSL vises det også til mors manglende evne til regulering i uttalelse fra poliklinikk hvor mor tidligere har vært under behandling; “Symptomene omfattet også

vansker med emosjonell regulering, interpersonlige vansker (...) og et negativt selvbylde”. Det at nemnda trekker frem denne vurderingen av mor i sin vurdering, kan tolkes som at nemnda vurderer at mors personlige manglende evne til regulering har betydning for den reguleringen mor evner å vise overfor barnet.

6.4.5 Trygg base

I 4 av 14 slutninger (Henholdsvis FNV-2017-26-OSL, FNV-2017-1537-HSF, FNV-2017-1-AGD og FNV-2018-16-TEL) fremkommer det beskrivelse som samsvarer med betydningen av begrepet om en trygg havn eller base for barnet. Et eksempel er i FNV-2017-1-AGD hvor fylkesnemnda viser til en forklaring gitt av en partsrepresentant; *“(...) mor snakker lite med Jenta, herunder forbereder henne lite på hva som kommer. Partsrepresentant forklarte også at Jenta i liten grad bruker mor som trygg base”*

Utover dette er det ikke gitt videre beskrivelser av barnets relasjon med foreldrene i denne slutningen. Det fremstår som at beslutningen om omsorgsovertakelse i stor grad er basert på barnets søskens manglende omsorg og forhold ved foreldrene, og lite knyttet til de omsorgsbehovene barnet som slutningen dreier seg om måtte ha. Det eneste som fremkommer som kan knyttes til barnets omsorgsbehov er at barnet hos moren har dårlige rutiner for søvn, og at barnet i etableringsfasen i fosterhjemmet ikke skal uroes av for mye samvær med mor. Videre baserer denne slutningen seg på andre saker om omsorgsovertakelse og høyesterettsdommer, og viser til hva som er gjort i disse.

I FNV-2018-16-TEL vises det til at barnet har blitt overlatt til en mormor det ikke kjenner samtidig som det skulle begynne i barnehage; *“Mors håndtering av dette etterlater inntrykk av at hun, på tross av åtte måneder med veiledning, ikke hadde etablert noen dypere forståelse av barnets behov for en trygg base”*

I FNV- 2017-1537-HSF viser nemnda til beskrivelser av psykolog som har gjennomført det som blir betegnet som en fremmedrom-inspirert situasjon med mor og barn hvor mor har forlatt rommet i ca. ett minutt for og så komme tilbake;

Gutten viste overhodet ingen reaksjoner da mor forlot rommet, og heller ingen glede da hun kom tilbake. Gutten ga ikke inntrykk av å være utrygg etter at mor hadde forlatt rommet. Da mor kom tilbake så gutten på henne med et nøytralt ansiktsuttrykk.

Videre vises det her til psykologens oppfatning av guttens reaksjoner;

Psykolog1 mener at guttens reaksjoner er bekymringsfulle. Et så lite barn *skal* reagere med negative følelser når det blir forlatt. Ved gjenforening *skal* det reagere med tilknytningsatferd, f.eks lettelse, glede, men også gråt og behov for trøst. Gutten har derfor, ifølge Psykolog1, utviklet feilsignaler. Disse signalene evner ikke mor å se, slik at gutten derfor får svak reguleringsstøtte, noe som er bekymringsfullt.

Nemnda påpeker så testens mulige svakheter;

En mulig svakhet ved testen er at den er gjennomført etter at barnet var plassert i beredskapshjem og dermed knyttet til beredskapsmor. Testen tok 45 minutter, noe mors prosessfullmektige mente var for kort tid. Psykolog1 ble konfrontert med disse innvendingene, men mente likevel at undersøkelsen er valid og at den er et godt utprøvd og anerkjent verktøy for å observere samspill. FNV-2017-1537-HSF

6.4.6 Drøfting

Inkluderingen av ulike tilknytningsbegreper i fylkesnemndas slutninger forekommer noen ganger direkte og noen ganger i form av beskrivelser som samsvarer med begrepenes betydning. I mange tilfeller kommer disse beskrivelsene fra forklaringer gjort av fagpersoner som har vært eller er involvert i barnets sak, som fylkesnemnda velger å inkludere i sine vurderinger og beslutninger. Det henvises til disse forklaringene som en del av vurderingene som gjøres, før fylkesnemnda konkluderer i lys av den informasjonen som fremkommer i slutningen og beslutningen om omsorgsovertakelse fattes. Alle slutningene bruker ett eller flere av disse begrepene eller begrepet om tilknytning, eller en kombinasjon av flere begreper.

Sensitivitet er et begrep som ofte nevnes i forbindelse med tilknytningsteori eksempelvis i forbindelse med sensitiv omsorg eller å være sensitiv for barnets signaler. Sensitivitet og mentalisering har sammenheng med hverandre og en kan ikke være sensitiv uten å kunne mentalisere (Kvillo, 2015). For mennesker med psykiske lidelser kan sensitivitet være særlig utfordrende (Anke, 2012). Dersom samspillet mellom mor og barn utvikler et mønster med lite responsivitet er dette noe som kan ha negativ virkning på barnets tilknytningskvalitet og øke risikoen for utviklingen av utrygge tilknytningsmønstre hos barnet (Anke, 2012). I slutningene i denne studien er det ulike bakenforliggende årsaker til foreldrenes manglende

sensitivitet i omsorgen til barnet, men denne forskningen underbygger viktigheten av å inneha et fokus på dette i vurderingen av omsorgskvalitet. Min forskning viser at fylkesnemnda gjennom beskrivelser av sensitivitet vektlegger dette i sine vurderinger. Fordi sensitivitet og evnen til mentalisering henger så sterkt sammen kan dette sies gjeldende også for mentaliseringsbegrepet selv om det forekommer noe sjeldnere enn sensitivitet i slutningene.

Det at en omsorgsperson evner å tone seg inn på og anerkjenne barnets følelsesuttrykk er med på å regulere barnet og danner grunnlag for erfaringer om at andre vil det vel som det vil ta med seg inn i samspill med nye mennesker (Nordanger & Braarud, 2017). Inntoning og regulering er også nært relatert til hverandre og andre-regulering eller reguleringsstøtte; det at omsorgspersoner evner å regulere barnets fysiske og psykiske behov omtales også som en av de viktigste omsorgsfunksjonene (Nordanger & Braarud, 2017). I slutningene ser jeg et fokus både på inntoning og regulering i form av inkluderingen av beskrivelser som samsvarer med disse begrepenes betydning. Begge begrepene er av avgjørende betydning for barnets tilknytningskvalitet; inntoning er med på å bidra til at barnet føler seg sett av sine omsorgspersoner og regulering danner grunnlag for barnets følelse av trygghet (Killén, 2017).

Begrepet om en trygg havn eller base er nært knyttet opp mot tilknytningsteorien (Se f.eks. Brandtzæg, Smith & Torsteinson, 2014, og Ainsworth, 1979). Som funnene viser, fant jeg at også fylkesnemnda i noen tilfeller gjennom beskrivelser tar med konseptet om en trygg base i sine vurderinger.

6.5 Beskrivelser av barnets signaler

Flere av slutningene viser til ulike beskrivelser av barnets signaler. Disse beskrivelsene er kategorisert her fordi dette er non-verbale signaler hos barnet som uttrykker hvordan barnet har det. Disse er tematisert ut i fra utbredelsen av slike beskrivelser i slutningene.

6.5.1 Unnvikende atferd

I flere av slutningene inneholder beskrivelsene av atferd hos barnet som kan tolkes som unnvikende. Selve begrepet unnvikende atferd brukes som regel ikke, det finnes imidlertid ofte omfattende beskrivelser av atferd hos barnet som kjennetegner det man i tilknytningsteorien betegner som unnvikende atferd. Barnets evne eller vilje til holde

foreldrenes blikk viser seg som en faktor som nevnes i forbindelse med dette; *“Han ga ikke blikkontakt, var avflatet, trøtt og signalsvak og de reagerte på at gutten ikke brukte mor”*

FNV-2016-3746-HSF

“Barnet reagerte på stress hos foreldrene med tilbaketrekking. Hun vendte seg bort, var mindre tilgjengelig for kontakt, ble mer stille og mindre vital i kroppen. Barnet ga fort opp forsøk på kontakt med foreldrene” FNV-2016-4592-BUS

I FNV-2016-4046-OPP finnes det i slutningen en beskrivelse av barnets atferd av klinisk sosionom (F) ved BUP som viser tydelig unnvikende atferd hos barnet;

(...) A i den tiden utredningen pågikk fremsto som en stille, passiv, mimikkfattig og alvorlig gutt. I følge F forsøkte A å unngå kontakt. Han snudde seg vekk og gav lite respons. Han var utrygg og fremstod som understimulert med stressymptomer.

I FNV-2017-181-OSL finnes flere beskrivelser av barnets unnvikende atferd, her fra en utredningsrapport av barnet gjort under opphold på familiehjem; *“A viser utover i oppholdet lav grad av forventninger til omgivelsene. I samspill med mor blir det svært korte sekvenser med kontakt før hun søker vekk”*. Videre eksempel på unnvikende atferd i utredningen; *“Ved avslutningen av oppholdet viste barnet tydelige tegn til skjevutvikling og en tendens til sosial tilbaketrekning. Hun søkte seg vekk fra kontakten med mor og mot miljøpersonalet”*.

Et annet eksempel på beskrivelse av unnvikende atferd finnes i FNV-2017-26-OSL hvor nemnda viser til forklaring fra psykolog;

(...) Psykologen opplevde jenta som affektflat og at hun i svært liten grad søkte mor. Hun viste blant annet til en episode der jenta satt i en badebalje og gråt, skalv og gned seg i øynene. I denne situasjonen brukte hun ikke mor aktivt ved utforsking eller trygging, og hun søkte knapt mor med blikket.

6.5.2 Desorganisert atferd

I noen av slutningene vises det fra ulike hold en adferd hos barnet som kan tolkes som desorganisert. I FNV-2017-661-HSF finnes et eksempel på både desorganisert og unnvikende atferd. Det vises her til en beskrivelse fra beredskapsmor; *“Beredskapsmor forklarte at Gutt*

var veldig avvisende overfor beredskapsfamilien de første dagene. Han kunne gråte utrøstelig. Han var avvisende til blikkontakt og han løp vekk og så seg ikke tilbake. Han var også veldig ukritisk overfor ukjente” Videre en beskrivelse av unnvikende atferd i samme slutning av foreldrenes hovedkontakt på foreldre-og barnsenteret; “(...) Gutt kunne legge seg på gulvet og gråte lenge, flere ganger per dag. Han søkte ikke trøst selv om han slo seg og åpenbart fikk fysisk vondt. Han kunne gråte til han kastet opp; “FNV-2017-661-HSF.

I FNV-2016-4592-BUS henvises det til beredskapshjemets beskrivelse av slik atferd; “(...) ifølge beredskapsmor var A ukritisk til kvinner, men mer kritisk til menn (...) lar seg løfte opp av ukjente uten at hun protesterer” videre beskrivelser i samme slutning danner grunnlag for at nemnda konkluderer med at;

Beskrivelsene av As atferd viser etter nemndas oppfatning at jenta møter vanskelige og stressende situasjoner med et stort smil, noe som kan tyde på hun har etablert strategier med å tilpasse seg, «please» omgivelsene og undertrykke egne behov. Dette er strategier som kan ha vært formålstjenlige for jenta for å håndtere egen frykt i uforutsigbare omgivelser, men som er lite utviklingsfremmende for henne. FNV-2016-4592-BUS

FNV-2017-1537-HSF finnes beskrivelser av det som kan tolkes som desorganisert atferd i tillegg til noe som kan tolkes som omfattende tilknytningsskade. Dette gjennom forklaring fra beredskapsmor; “Beredskapsmor forklarte i nemnda at gutten var svært ukritisk da han kom til dem. Han var stiv i kroppen, virket redd og engstelig, og hadde problemer med søvn. Han gråt lite, reagerte på stell og drev mye med hodebanking”

Og i samme slutning gjennom rapport fra beredskapshjem; “I rapport fra beredskapshjemmet er A beskrevet som en sårbar gutt, som er var for endringer. Han er fremdeles ukritisk til fremmede, dog i mindre grad enn før”

I FNV-2016-3746-HSF vises det til uttalelse fra familieveileder i vurdering av samvær mellom mor og barn etter omsorgsovertakelse;

Gutten viser tydelige tegn på frykt i møtet med mor. Hans oppsperrede øyne som søker bort fra mor viser at guttens sterke ubehag i møtet med henne. Han strekker armen mot mor for å holde henne borte- noe som er en sterk avvisning av et så lite barn.

I FNV-2018-16-TEL vises det av fylkesnemnda til det som kan tolkes som både unnvikende og desorganisert atferd, i tillegg til begrepet om en trygg base. Dette i en oppsummering av informasjon fylkesnemnda har vist til i saken;

Selv om foreldrene opplever at gutten viser gjensynsglede ved samvær, er det slik nemnda ser det, få holdepunkter for at han på noe tidspunkt har vist tydelig tilknytningsatferd overfor foreldrene. Både opplysningene fra institusjonen og observasjonene til miljøterapeut B i etterkant, indikerer at gutten har svake forventninger om hjelp og støtte fra foreldrene, og at han bruker dem lite i sin utforskning. Samtidig beskrives han som lite kritisk til fremmede voksne.

6.5.3 Andre signaler hos barnet

I FNV-2017-26-OSL finnes det omfattende beskrivelser som kan forstås innenfor begrepene tilknytningssignaler og tegn på tilknytningsskade hos barnet blant annet fra et vitne som skulle observere foreldrene i samspill med barnet, eksempelvis;

(...) A vendte seg vekk fra mor, hun var lite vital og våken, og døset mye. Hun viste på denne tiden svake signaler og store tegn til mistilpasning. Vitne 1 fikk imidlertid "svar" fra A når hun samspilte med henne, og dette tyder på at A ikke hadde en medfødt skade

At nemnda viser til denne uttalelsen vitner om at barnets atferd er noe som har oppstått som følge av mangelfull omsorg fra mor.

Et annet eksempel på signaler hos barnet finnes i FNV-2017-52-OST hvor det vises til observasjoner fra Senter for mor og barn;

Senter for mor og barns observerte en sammenheng i tid mellom mors manglende fokus på barnet og en bekymringsfull utvikling hos barnet med søvnmønster, manglende døgnrytme og stivhet i kroppen. (..) de var bekymret for om den økte stivheten og den tiltagende slumringen skyldtes at mor ikke ga jenta tilstrekkelig oppmerksomhet og stimuli.

I FNV- 2018-3-TRO vises det til signaler hos barnet i forbindelse med samvær med mor i forbindelse med vurderingen av fremtidig samvær; *"Erfaringene fra avviklede samvær har*

vist at A har vært trøtt og sliten etter to timers samvær med mor, selv hvor hun har sovet umiddelbart forut samværet”.

6.5.4 Drøfting

Et vesentlig funn for studien er at det i stor grad fremkommer beskrivelser av barnets signaler som kan gjenkjennes som ulike tilknytningsmønstre hos barnet. 10 av 14 vedtak inneholder beskrivelser av signaler hos barnet som kan samsvare med desorganisert eller unnvikende tilknytningsmønstre hvor 2 av disse går under kategorien andre signaler hos barnet fordi de ikke kunne kategoriseres direkte under tilknytningsmønstre, men som like fullt representerer et fokus på barnets non-verbale uttrykk i fylkesnemndas vurderinger.

Det at fylkesnemnda inkluderer inngående beskrivelser av det som kan tolkes som tilknytningssignaler hos barnet indikerer et stort fokus på tilknytningsteoriens betydning for å forstå barns omsorgsbehov, og en vektlegging av betydningen av at barnet utviser slike signaler. Flere av disse beskrivelsene kan tolkes som desorganisert tilknytningsatferd hos barnet. Desorganisert tilknytningsatferd kjennetegnes av at barnet hatt opplevd sine omsorgspersoner som fryktinngytende og uforutsigbar i tilnærmingen til barnet (Main & Solomon, 1990, i Braarud, 2011). Kjennetegn på en slik tilknytningsstil hos barnet kan innebære sosial mistilpasning og at barnet er ukritisk til hvem det søker kontakt med (Kvello, 2015). Forskning om tilknytning viser til mulige negative konsekvenser av at barnet utvikler en desorganisert tilknytningsstil til sine nærmeste omsorgspersoner (se Kvello, 2012 og Braarud, 2012). Utbredelsen av slike beskrivelser i fylkesnemndas slutninger indikerer at det foreligger en viss kunnskap bak hva en vedvarende utrygg tilknytningsstil kan bety for barnets utvikling.

Informasjonen om barnets tilknytningssignaler trekkes frem som en del av fylkesnemndas beslutningsgrunnlag i spørsmålet om omsorgsovertakelse. Barnets tilknytningsatferd er en indikasjon på kvaliteten på tilknytningsrelasjonen og foreldrenes tilknytningsatferd overfor barnet. På tross av dette understreker Daae Zachrisson (2010) betydningen av og likevel inneha et helhetlig bilde av situasjonen og mulige ukjente faktorer før man trekker en konklusjon. Fylkesnemndas slutninger skal inneholde den informasjonen som har vært mest avgjørende for beslutningsprosessen. Forskning på fylkesnemnda som beslutningsorgan indikerer imidlertid at fylkesnemndas medlemmer ikke opplever å ha tilstrekkelig tid til å

sette seg inn i saken (Skivenes & Tonheim, 2017). Videre involverer beslutningsprosesser knyttet til barnevern i Norge foreldre og barn i mindre grad sammenlignet med Finland (Berrick et al., 2015). I forhold til fokuset på barnets omsorgs -og tilknytningsbehov som denne studiens funn indikerer, er det mulig å sette spørsmålstegn ved vektleggelsen av dette fremfor andre faktorer, eksempelvis biologiske bånd.

De mange redegjørelsene for barnets signaler i slutningene representerer informasjon om ulike forhold i saken hvor det skal fattes en beslutning. I den økologiske beslutningsmodellen vil dette kunne utgjøre saksfaktorer, i tillegg til en del av den informasjonen beslutningsfatterne individuelt har behov for å inneha for å gå fra vurdering til beslutning (Baumann et al., 2011). Dette avhenger av nemndsmedlemmenes tidligere erfaring med lignende beslutninger, og hvor mye informasjon en trenger for å gå inn i den tredje og siste fasen i beslutningsprosessen vil dermed også være individuelt (Baumann et al., 2011). Videre vil en mer erfaren beslutningsfatter kunne ha behov for mer informasjon i vurderingen fordi hun eller han er klar over konsekvensene av beslutningen i større grad enn en mer uerfaren beslutningsfatter (Baumann et al., 2011). Fokuset på beskrivelser av barnets signaler i slutningene indikerer at dette utgjør betydningsfulle faktorer i beslutningsfattingen.

7. Oppsummering og konklusjon

8.1 Oppsummering

Denne studien gir et innblikk i hvordan fylkesnemnda forstår begrepet om tilknytning i vurderingen av omsorgsovertakelse for små barn og den plassen disse vurderingene får i fylkesnemndas slutninger. Den viser at tilknytning gis relativt stor plass i disse vurderingene og det fremkommer flere begreper knyttet til tilknytning som kaster lys over tilknytningsrelasjonen. Dette indikerer at fylkesnemnda i stor grad lar seg informere av tilknytningsteori sine vurderinger. Barnets omsorgsbehov fra nære andre gis også stor plass i tillegg til risiko i forhold til biologiske foreldre, noe som i vurderingene i stor grad knyttes opp mot barnets beste. Det biologiske prinsipp og brudd i relasjon med biologiske foreldre synes ikke å ha den samme plassen i slutningene, og problematiseres langt mindre. Det samme er gjeldende for vurdering av potensiell skade ved brudd i relasjon til nære andre.

Den store betydningen tilknytning synes å få i fylkesnemndas slutninger kan sees i sammenheng med ulike faktorer og det er nærliggende å tro at barnas alder i disse sakene spiller en vesentlig rolle i den sammenheng. Teori om tilknytning viser at det er i barnets første leveår at behovet for tilknytning er størst, og en årsak til dette er at en trygg tilknytning anses som utviklingsfremmende i en periode hvor det utviklingsmessig skjer mye, særlig i forhold til hjernens utvikling. (Nordanger & Braarud, 2017). I forskning er det fokus på at sensitive omsorgspersoner er avgjørende for utviklingen av en trygg tilknytning (Nordanger & Braarud, 2012; Anke, 2011). Dette er kunnskap som synes å gjenspeiles gjennom fylkesnemndas vurderinger. I lys av dette kan en stille spørsmål om videre faktorer bakenforliggende for fylkesnemndas vektleggelse av tilknytningens betydning kan innebære at tilknytningen i dag har fått det som kan fremstå som en dominant plass i forklaringen av barns utvikling. Faircloth viser til den hegemoniske plassen tilknytningen har fått i samfunnet og hvordan dette legger press på dagens foreldre (Faircloth, 2014). Dersom tilknytning utgjør en så avgjørende faktor knyttet til barns utvikling i dagens samfunn, kan dette vurderes som en ekstern faktor i den økologiske beslutningsmodellen på lik linje med det biologiske prinsipp og barnets beste. Eksterne faktorer utgjør lover og retningslinjer som er styrende for beslutningen som skal fattes (Baumann et al., 2011). Dersom tilknytningen har en så stor plass i beslutninger om omsorgsovertakelser for små barn som denne studiens funn indikerer, kan det videre stilles spørsmål om hvorvidt dette har utviklet seg til å bli en for dominant forståelse som gis for stor plass i forhold til andre faktorer. I forhold til faktorer som fremstår

som styrende i beslutningsfattingen om omsorgsovertakelse kan det også stilles spørsmål til om det i dag i for stor grad gis rom til å utvise skjønn i slike vurderinger. Dette med bakgrunn i studiens funn som synes å vise at noen faktorer, henholdsvis barnets beste og barnets omsorgsbehov, får betraktelig større plass enn eksempelvis det biologiske prinsipp.

8.2 Studiens begrensninger

Studiens utvalg på 14 vedtak setter begrensninger for representativiteten for fylkesnemndas vedtak. Dette er et relativt lite utvalg noe som medfører at funnene i studien ikke kan regnes for å være gyldige for alle fylkesnemndsvedtak som omhandler omsorgsovertakelse for små barn. Videre er det vesentlig mer informasjon i bevegelse enn det som fremkommer i de skriftlige slutningene, blant annet har saken vært gjennom flere dager med drøfting av fylkesnemndas medlemmer før vedtaket nedskrives. Studiens funn må dermed regnes som en indikasjon på hvordan fylkesnemnda forstår tilknytning og hva denne kunnskapen betyr for fattingen av beslutninger i slike saker. Videre publiseres ikke alle slike saker på Lovdata.no, det er et tilfeldig utvalg av saker som er tilgjengelig. Dette medfører en begrensning i forhold til utvalget. I tillegg var fokus for analysen i studien fylkesnemndas slutninger og ikke hele vedtaket. Dette kan også tenkes å medføre noen begrensninger for studiens funn. Det er likevel viktig å påpeke at fylkesnemndas slutninger skal fungere som en oppsummering av de faktorene som har vært av betydning for beslutningsfattingen. Derfor mener jeg, etter å ha blitt godt kjent med datamaterialet, at de tilgjengelige vedtakene på Lovdata.no og de tilhørende slutningene er illustrerende eksempler på hvordan fylkesnemnda forstår tilknytning og vurderer saker om omsorgsovertakelse i forhold til små barn, og at studiens resultater dermed kan representere et bidrag i forhold til ny kunnskap innenfor dette feltet.

8.3 Videre forskning

Dersom en skulle videreføre forskningen i denne studien ville det kunne være interessant å studere en lignende problemstilling med bruk av metode i form av kvalitativt intervju eller fokusgruppe. Uttalelser fra nemndsledere, fagkyndige og alminnelige medlemmer vil kunne være nyttige bidrag for å øke forståelsen om hvordan fylkesnemnda forstår tilknytning i vurdering av omsorgsovertakelse for små barn. I en intervjusetting vil en også ha mulighet for å stille oppfølgingsspørsmål noe som vil kunne gi en mer inngående forståelse av kunnskapen som ligger bak beslutningene.

Litteraturliste

- Anke, T. (2012). Mødre med alvorlig psykisk lidelse og spedbarn-samspill og behandling. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, (49)11, 1050-1060. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2012/11/modre-med-alvorlig-psykisk-lidelse-og-spedbarn-samspill-og-behandling>
- Ainsworth, D. M. (1979, Oktober). Infant-Mother Attachment. *American Psychologist* (10), 932-937.
- Barne- og likestillingsdepartementet. Lov om barneverntjenester (Barnevernloven) (2018, Juli 1). *Lovdata.no*. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>
- Barne, ungdoms-og familiedirektoratet. (2017, November 22). *Bufdir.no*. Hentet 19. Januar 2019 fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/Barn_og_unge_plassert utenfor_hjemmet/Omsorgsovertakelser/.
- Baumann, DJ., Dalglish, L., Fluke, J. & Kern, H. (2011). *The decision-making ecology*. DC: American Human Association. Hentet 14. November 2019 fra https://www.researchgate.net/publication/240245616_The_Decision-Making_Ecology
- Berrick, J. D., Peckover, S., Pösö, T., & Skivenes, M. (2015). The formalized framework for decision-making in child protection care orders: A cross-country analysis. *Journal Of European Social Policy* 25(4), 366-378.

- Bowen, G. (2009). Document analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal* (9), 27-40.
- Bowlby, J. (1982, Oktober). Attachment and loss - Retrospect and Prospect. *AMer. J. Orthopsychiat* (52), 664-678.
- Braarud, H. (2012) Kunnskap om små barns utvikling med tanke på kompenserende tiltak iverksatt av barnevernet. *Norges barnevern* 3(89). 152-167. Universitetsforlaget
- Braarud, H. & Nordanger, D. (2011) *Kompleks traumatisering hos barn: En utviklingspsykologisk forståelse*. *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 48 (10), 968-972
- Brandtzæg, I., Smith, L., & Torsteinson, S. (2014). *Mikroseparasjoner Tilknytning og behandling*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis i psychology. *Qualitative Research in Psychology* (3), 77-101.
- Brynhildsrud, K. 2016. Trenger vi et biologisk prinsipp i barnevernloven? Noen betraktninger i kjølvannet av NOU 2012:5 og Prop. 106 L. (2012-2013). *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*. 3(14) 264-298.
https://www.idunn.no/tidsskrift_for_familierett_arverett_og_barnevernrettslige_sp/2016/03/trenger_vi_et_biologisk_prinsipp_i_barnevernloven_noen_bet
- Bunkholdt, V. (2013). Det biologiske prinsipp - På vei ut av barnevernet? *Norges Barnevern* (1), 52-62.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015) *Kunnskap og kompetanse i Barnevernsarbeid* (2. Utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

- Bunkholdt, V., & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernarbeid* (5. utgave. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design* (4. utgave. utg.). Los angeles: Sage.
- Daae Zachrisson, H. (2010). Tilknytning og psykisk helse hos sped- og småbarn. I V. Moe, K. Slinning, & M. Bergum Hansen (red.), *Håndbok i sped- og småbarns psykiske helse* (s. 285-298). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Daniel, B., Wassel, S., & Gilligan, R. (2010). *Child Development for child care and protection workers*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Dettlaff, A. J., Christopher, J. G., Holzman, J., Baumann, D. J., & Fluke, J. D. (2015). Development of an instrument to understand the child protective services decision-making process, with a focus on placement decisions. *Child Abuse & Neglect* (49), 24-34.
- Faircloth, C. (2014). The Problem of 'Attachment': The 'Detached' Parent. Intensive Parenting and the Expansion of parenting. I Lee. E, J. Bristow, C. Faircloth, & J. Macvarish. *Parenting culture studies* (147-165). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Faircloth, C. (2014). Intensive Parenting and the Expansion of parenting. I Lee. E, J. Bristow, C. Faircloth, & J. Macvarish. *Parenting culture studies* (25-51). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. (u.å.) Definisjoner. Hentet 22. november 2019 fra <https://www.fylkesnemndene.no/no/saksgang/Definisjoner/>
- Graham, C. J., Dettlaff, A. J., Baumann, D. J., & Fluke, J. D. (2015). The Decision Making Ecology of placing a child into foster care: A structural equation model. *Child Abuse & Neglect*, 12-23.
- Grønmo, S. (2004). *Sammfunnsvitenskaplige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Haugli, T. (2016). Hensynet til barnets beste. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt, & K. (. Sanderg, *Barnekonvensjonen -Barns rettigheter i Norge* (2. utgave. utg. s. 51-73). Oslo: Universitetsforlaget.
- Høyland, J. (2003). Saksbehandlingen i fylkesnemda. I S. Tjomsland, *Barnevern og omsorgsovertakelse* (2. utgave. utg., ss. 133-150). Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Jacobsen, D. (2015) Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Killén, K. (2017). *Sveket 1 - Risiko og omsorgssvikt - et helseproblem og tverrfaglig ansvar* (5. utgave. utg.). Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko - Skadelige omsorgssituasjoner* (2. utgave. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kvello, Ø. (2012). Tidlig barneverninnsats med utgangspunkt i tilknytningsforskning. *Norges barnevern* 3(89), s.116-134. Universitetsforlaget.
Hentet fra
https://www.idunn.no/tnb/2012/03/tidlig_barneverninnsats_med_utgangspunkt_i_tilknytningsfors.
- Malterud, K. (2001, August 11). Qualitative Research: standards, challenges and guidelines. *The Lancet*, 483-488.
- Munro, E. (2008). *Effective child protection* (2. utg.). London: Sage publications.
- Nordanger, D., & Braarud, H. (2017). *Utviklingstraumer Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Bergen: Fagbokforlaget.
- NOU 2012:5 *Bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Hentet fra
<https://lovdata.no/pro/static/NOU/nou-2012-05.pdf>

NOU 2016:16: *Ny barnevernlov: Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Hentet fra <https://lovdata.no/pro/static/NOU/nou-2016-16.pdf>

Odland, M.A. (2019, 11. September). Dette må norsk barnevern lære av dommen i Strasbourg. *Fontene.no*. Hentet 03.12.19 fra <https://fontene.no/nyheter/dette-ma-norsk-barnevern-lare-av-dommen-i-strasbourg-6.47.649111.69b79ddd7b>

Ofstad, K. & Skar, J. (2015) *Barnevernloven med kommentarer*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Skivenes, M. & Tonheim, M. (2018). Improving decision-making in care order proceedings: A multijurisdictional study of court decision-makers viewpoints. *Child & Family Social Work* 24(2), 1-10. <https://doi-org.pva.uib.no/10.1080/23303131.2015.1123789>

Skivenes, M. & Tonheim, M. (2017, Januar 31). Deliberative Decision-Making on the Norwegian County Social Welfare Board: The Experiences of Expert and Lay Members. *Journal of Public Child Welfare* 11(1), 108-132. <https://doi-org.pva.uib.no/10.1080/15548732.2016.1242447>

Stenwig, E., & Tjomsland, S. (2003). Rettspraksis om barnevern. I S. Tjomsland, *Barnevern og omsorgsovertakelse* (2. utgave. utg., s. 21-66). Oslo: Kommuneforlaget.

Vetlesen, A. J. (2012). Bedre beskyttelse av barns utvikling - Ethiske og filosofiske vurderinger a praksiser i barnevernet. *Norges Barnevern* 1-2 (89), 86-95

Vedtaksnummer:

FNV-2018-16-TEL

FNV-2018-3-TRO

FNV-2018-78-TRL

FNV-2017-156-OST

FNV-2017-181-OSL

FNV-2017-52-OST

FNV-2017-1537-HSF

FNV-2017-26-OSL

FNV-2017-1-AGD

FNV-2017-661-HSF

FNV-2017-75-TRO

FNV-2016-4692-BUS

FNV-2016-3746-HSF

FNV-2016-4046-OPP